Digitized by Google

D 153

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

LA RELIGIÓ

DEMOSTRADA Y ADAPTADA

Á LA CAPACITAT DELS NOYS,

traduhida

DEL IDIÓMA CASTELLÁ AL CATHALÁ,

PER UN SACERDOT

DEL ARQUEBISBAT DE TARRAGONA.

Segona edició.

Tarragona.

IMPRENTA DE ANDREU GRANELL.

1845.

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

Digitized by Google

Ab permis del Superior ecclesiastich

Aquesta obreta es propietat del traductor, y tots los exèmplars de ella estarán senyalats ab la seguent

Digitized by Google

PROLECH.

No ignoras, amat lector, la multitut de llibres prohibits, que per desgracia fa ja alguns anys, circúlan per la nostra cathólica Espanya, especialment entre los incautos jóvens del país en que vivim: venenosa lectura ab la qual se beu la irreligió com aigua, y esta es la causa de que irritat lo Senyor, está descarregánt la ira de sa divina justicia sobre nosaltres. Per desenganyarte pues, com desitjo, á fi de que

Digitized by Google

no caigas may en los diabólichs errors y horrendas blasfemias que vomítan semblants llibres, y perque com á bon christiá te instruescas al mateix temps en los misteris de la Santa Religió que professám, sens la qual ningus pot salvar; he pensat proporcionarte lo present, digne per la elevada doctrina que conté y grans prendas que adornan á son author, de ser imprés en tots los idiómas, traduhit de la llengua castellana á la nostra nativa cathalana: confiant que ab l'ajuda del Senyor produhirá en ton cor los mes saludables efectes, qu'es lo quem móu á dirigirtel.

—VALE.

Digitized by Google

LA RELIGIÓ

demostrada á la capacitát dels noys,

PER LO

DR. D. JAUME BALMES, PBRE.

Advertencia del Author.

No es mon ánimo escriurer un catecisme de Doctrina christiana, ni un compendi de la historia de la Religió; de aquesta classe de obretas non faltan; sols me he proposat umplir un buyt, que se encontra en la ensenyansa dels

Digitized by Google

minyons. Sels instrueys per medi del catecisme en los rudiments de la Religió, y sels fa decorar sa historia, pero nos crida bastant la sua atenció sobre los fonaments de las veritats que aprénen, y aixi es que al surtir de la escóla per entrar en una societat distreta y dissípada, quant no incrédula ó indiferent, res tróban en son enteniment per sostenirlos en las creensas de nostra Religió Sacrosanta. Abúndan per desgracia los homens superficials, que parlánt de lo que no entenen, prénen per objecte predilecte de sas pláticas lo combátrer la Religió; ¿y quinas armas se han sumministrát als noys duránt sa

Digitized by Google

educació y ensenyansa, per poder defensar sa fé, sino en la conversació, al menos en lo Santuári de la sua conciencia? ¿Ahónt poden acudir los mestres per encontrar compendiats en bréus llissóns los fonaments de nostra Religió? Y aquesta ensenyansa ¿no es tan y molt mes necessaria que la dels principis de Aritmética, de Geometría, de Dibuix y altras ab ques prepára lo ánimo dels noys per entrar despues ab profit y llustre en sas respectivas carreras?

Veus aqui, pues, lo buyt que me he proposat umplir ab la publicació de aquesta obreta, la qual ademes, de ser útil als noys,

Digitized by Google

no deixará de ser profitosa als de mes avansada edat. Es llastimosa la ignorancia y la fluixedat que se observa en aquestas materias: de tot se ensenya, de tot se apren, menos de saber la rahó y lo fonament de la nostra fé; y aquesta es una de las principals causas, perque aquesta fé queda en tans cors com á llavor estéril, si, lo que es encara pitjor, no se la emporta lo vent á la primera bufáda.

Digitized by Google

CAPITOT I.

Existencia de Deu.

La rahó natural basta per coneixer que hi ha un Deu criador de cels y terra: perque si veyém un palacio molt gran, molt hermos, alhajat ab magnífica riquesa, y adornat ab un exquisit primor, ¿no diríam que es un necio aquell que afirmás, que aquell palacio, aquellas alhajas, aquells adornos, ninguls ha fabricat ni ordenat? pues be, lo mon es aquest magnífich palacio: lo sol lo il-lumina de dia,

Digitized by Google

la lluna de nit; lo cel está poblat de estrellas, la terra de homens, de animals, de plantas; lo mar yls rius de peixos, l'aire de aucells, las estacions venen unas despues de altras ab un ordre admirable; en las entranyas de la terra se encontra l'or, la plata, tots los metalls, las pedras preciosas; y exîstint un mon de tanta riquesa, de tanta hermosura y maravélla, ¿no ha de exîstir un Senyor que l'haja criat y ordenat?

CAPITOL. II.

Atributs de Deu.

Lo Senyor que ha criat totas

Digitized by Google

las cosas ha de ser tot poderós; pues que criar es traurer del no res, fer que de repent exìstesca lo que antes no exìstia; y per assó es ben clar ques necessita un poder infinit, la omnipotencia. Nostras obras las fabricám los homens á costa de temps y de treball, y sempre tenint antes la materia; perque lo fuster, per exèmple, no construeys la taula sens que tinga á la ma la fusta necessaria; pero no exìstint res, dir *fassas* y quedar fet, suposa un poder sens llimits. Aço feu Deu, y no ab objectes de poca substancia, sino ab lo mon enter.

Deu ha de ser infinitament

Digitized by Google

sabi, pues que la sua sabiduría resplandeix en las suas obras en lo cel y en la terra; etern, perque no habent estat criat, no pot tenir principi ni fi; infinit en perfecció, perque exìstint per si mateix res lo ha pogut llimitar, y te en si mateix la plenitut del ser; y de consegüent immens, just, sant, bondadós, misericordiós, premiador dels bons, castígador dels mals, ab una paraula: un *Esperit infinitament perfet, criador, conservador y ordenador de totas las cosas*

De aqui se segueix que Deu está veyent tot lo que pasa en lo mon, y tot lo que ha pasat y pasará, ab tanta claredat com

Digitized by Google

veyém nosaltres las cosas que tenim devant de nostres ulls, en mitg del dia; y no pot ser de altra manera, pues que res succeheix ni bo ni mal, sens que ell ho vulga ú ho permetia. Quant fem alguna cosa per mes en secret que la fassám, quant tenim un pensament ó un desitg sens que exteriorment lo manifestém, tot ho está veyent; tot ho está mirant, molt millor que un home quens contemplás ab molta atenció y de moltíssim prop. ¡Quin recort tan apropósit per portar arreglada nostra conducta!

—

Digitized by Google

CAPITOL III.

Criació del home.

L'home fou criat per Deu; aixi nos ho ensenya la Religió, igualment que la rahó natural. Per convencerse plenament de aquesta veritat, basta recordar que venim al mon naixent de una dona, que aquesta dona tingué també sos pares, y aquestos altres; y com es clar que al fi hem de parar á uns pares que no tingan altres pares, aquestos degueran ser criats per Deu. Açó no admet réplica; del contrari seria menester dir quels

Digitized by Google

primers homens nasqueren de la terra com una planta. Impossible sembla quel cap del home haja pogut concebir tan gran deliri.

CAPITOL IV.

Exîstencia y espiritualitat del ánima.

Tots sabém per experiencia propia, qui hi ha dins del nostre cos una cosa que pensa, vol, y sent; assó es lo que anomenám ánima. Quant diém que es espiritual, enteném que no es part del nostre cos, ni es nostra sanch, ni nostres nervis,

Digitized by Google

ni nostras fibras, ni nostre cervéll, ni res que sia llarch ni ample, ni fondo; que no pot dividirse en pars, perque no las te; ab una paraula, que no es res semblant á tot quant veyém y tocám, ó percibim ab qualsevol altre dels sentits; sino que es de un ordre molt diferent, molt superior á tot quant nos rodeja; es dir que es una substancia *simple ab facultat de entendrer y de voler.*

Que la nostra ánima es espiritual y no corporal, se deixa coneixer fácilment considerant la diferencia que hi ha entre ella y los cossos. Aquestos sí sels mou se mouhen, si sels deixa

Digitized by Google

quiets, quiets se quedan; es dir que per si mateixos no tenen acció ni moviment: en nostra ánima se observa tot lo contrari; perque no sols fa mourer lo cos quant vol y del modo que vol, sino que ab lo pensament recorre ab pochs instants lo cel y la terra; y es tan inquieta, tan activa, y de tanta vivacitat, que es tancar los ulls á la llum lo empenyarse en dir que no sia molt diferent la sua naturalesa de la naturalesa dels cossos.

—

Digitized by Google

CAPITOL V.

Aclaració y Confirmació de la mateixa veritat.

Increible sembla que hi haja homens que digan que l'ánima no es espiritual; perque sino ho es, á las horas será ó la nostra sanch, ó algun humor, ó algun fluido finíssim, ó algun conjunt de fibras, ó alguna cosa per aquest estíl; cosa que á primera vista se presenta ja tan estranya y absurda, que dona be á compendrer lo molt que repugna á la rahó una tal falsedat. ¿Com es posible que l'ánima capás de

Digitized by Google

idear y exècutar obras tan grans y tan hermosas, no sia mes que un bossinet de carn, una madeixa de nervis, un capdellet de fibras ó alguna porció de sanch, ó de humors, ó de liquits per delicats que se imaginen? Quant admirám los immortals poémas de Homéro, de Virgili y de Táso las eloqüens páginas de Demóstenes, de Cicero y de Bossuet, los maravellosos cuadros de Miquel Angel y de Rafel, ¿se pot un ni tan solament imaginar que en aquells caps no hi habia mes que carn, nervis, fibras, sanch, humors, fluidos de diferents classes, pero ningun esperit? ¿Com pot concebir sem-

Digitized by Google

blant disbarat un home que discorri com á tal?

CAPITOL VI.

Immortalitat del ánima; premis y recompensas del altra vida.

L'ánima no mor ab lo cos. Tots los pobles de la terra han cregut sempre, que despues de aquesta vida ni ha un altra, ahont se premian las bonas obras, y se castigan las malas; y fora ben estrany que lo llinátge humá en massa se hagués enganyat. Si aço no fos veritat, ¿quí ho haguera donat entenent á tots los homens? Aço proba

Digitized by Google

que Deu ho ensenyá aixi als primers pares, y que per tradició ses anat transmitint á tots los temps y paissos; de altra manera no es posible concebir com homens de tan diferents épocas, de distincs climas, diversitat de ideas y costums, hajan pogut tots convenir en la mateixa creensa. Es veritat que aquesta creensa se ha esplicat de varias maneras, segons la varietat de religions, pero en quant al fet principal, es dir la exîstencia del altra vida, y la immortalitat del ánima tots están d'acord. Proba incontestable que l'ánima no mor ab lo cos: pues que quant molts testimonis que en

Digitized by Google

res convenen entre si, están no obstant d'acord en un punt, es evident que en aquell punt si encontra la veritat.

Aquesta creensa universal del llinatje humá, está per altra part confirmada ab una altra rahó tan forta com sensilla. Veyém á cada pas que hi ha malváts que pasan una vida regalada; hi ha homens de be, que arrastran una exîstencia miserable carregada de miserias y desgracias: essent Deu just ¿com es posible que no tinga reservat en l'altra vida, lo premi per la virtut y l'castich per la maldat? ¿podrém creurer que mória l'home com los bruts

Digitized by Google

animals, sens que haja de dar compte á ningú de las suas accions bonas ó malas? ¡Ah! no fassám aquest insult á la justicia divina, no degradém de tal manera la nostra naturalesa, igualantnos á las bestias.

CAPITOL VII.

Conformitat de la rahó ab la Religió en lo tocant al ánima, y á la criació del home.

Ja habém vist que la nostra ánima es espiritual; y de assó se infereix ab tota evidencia, que encara que lo cos se forme en las entranyas de la mare,

Digitized by Google

no pot succehir lo mateix per lo que toca al ánima. Essent aquesta incorpórea, nos compon de carn y sanch, y per consegüent ha de haber estat criada per Deu, qui la uneix al cos mentres aquest se va formant y perfeccionant en lo ventre de nostra mare. Ben entés assó, se manifesta ab tota claredat quant conforme es á la rahó, lo que refereix la Sagrada Escriptura sobre la criació dels nostres primers pares.

En efecte: ja habém vist que encara que uns homens nascan de altres, y aquestos de altres, y aixi succesivament, al fi habém de arribar á un home y

Digitized by Google

á una dona que no han nat de altres, sino que han degut ser criats per Deu. Aquest fet que la rahó nos ensenya com á necessari, nos lo refereix y explica ab molta sensillés y claredat la Sagrada Escriptura diéntnos: que Deu despues de haber criat lo cel y la terra, formá del pols de aquesta lo cos de Adam, criant en seguida l'ánima espiritual, per unirla al cos. Es molt hermosa la expressió de ques val la Sagrada Escriptura per explicarnos aquesta unió inefable. Format lo cos del home, no tenint encara ánima quel vivificás, quedariá ajagut en terra sens moviment

Digitized by Google

algun; no lletg y desfigurat com son ara los cossos dels mors, sino com una hermosissima figura de cera. Criá Deu l'ánima, la uní al cos, y en lo mateix instant se obriren los ulls de aquella estatua, se animá y avivá tota la sua fisonomía. Aquesta transformació tan maravellosa com bélla, la expresa lo sagrat text dientnos, que Deu inspirá en la cara de Adam un alé de vida: no perque li inspirás aquell alé en la realitat; lo que es impossible sent Deu un sér espiritual, sino per donarnos á entendrer que debem mirar l'ánima del home com una cosa distinta y molt

Digitized by Google

diferent del cos; no formada de materia alguna, sino emanáda immediatament de la divinitat per medi de la criació.

CAPITOL VIII.

Continuació de la mateixa materia.

Explicada de aquesta manera la criació del primer home, se veu clarament que tampoch hi ha dificultat, en lo quens refereix la Sagrada Escriptura sobre la criació de la dona; lo cos de la qual fou format de una costella de Adam; significantse ab assó, que habia de ser la sua

Digitized by Google

companyona, rebent luego la ánima del mateix modo, que habia succehit ab l'home. Se concebeix també claríssimament, com units per Deu en matrimoni, y fecundisada esta unió ab las benediccions del Criador del Univers, pogué formarse lo llinátge humá y extendrerse per la superficie de la terra. En vá han buscat alguns filosóps orgullosos un medi per desentendres en aquest punt de la authoritat dels llibres sagrats; lo vel que tapa lo bressol de la humanitat solament lo alsa la Religió, y fora de sa augusta ensenyansa sols se encontran somnis y deliris. No forsajém en vá

Digitized by Google

contra la forsa de la veritat, no tanquém obstinadament los ulls á sa puríssima llum; ans be doném gracias al Deu de bondat, que per medi de la revelació se ha dignat deslliurarnos de las cavil-lacions y extravíos de nostre flach enteniment, cerciorantnos de la alta noblesa de nostre origen.

CAPITOL IX.

Existencia de una religió verdadera.

Deu nos ha criat, nos conserva, nos dirigeix; ell es lo nostre principi, ell es lo nostre fi;

Digitized by Google

y la nostra ánima que no pot morir ab lo cos, que viurá eternament, ha de anar á encontrarse un dia en presencia del Jutge Supremo, que li demanará compte de totas sas accions, y li donará conforme á sos mérits, ó lo premi ó lo castich. En aquesta vida, pues, debém ja prepararnos per l'altra, debém coneixer lo nostre orígen, lo nostre destino, y los medis que per arribar á aquest destino nos ha sumministrat la Providencia. Aquestos coneixements y aquestos medis nos los proporciona la Religió; y assó basta per demostrar la sua exîstencia, pues si ella no existís,

Digitized by Google

estaría l'home en lo mon com un desamparat, de qui ningu cuída, que ni sab de ahont ha surtit, ni en que ha de parar.

L'home ha de amar á Deu perque es infinitament bo, y ademes perque lo ha colmát de tans beneficis; ha de tributarli per ells accions de gracias, y ha de adorarlo com á Senyor de cels y terra; pero en tots los actes tan interiors com exterios en que rendesca son culto á Deu, ha de practicarho de una manera agradable á la Divina majestat, y qual convé á una criatura que ofereix son homenatge al Criador. Luego hi ha de haber certas reglas en

Digitized by Google

aquest culto, luego no poden haber estat encomanadas al lleuger capritxo dels homens, luego hi ha de haber una Religió, la mateixa per tots los homens, y en la que viscan segurs de que observant lo que ella prescriu, cumplen ab la voluntat de Deu, y van per lo camí dret que conduheix á la eterna felicitat.

Lo dir que totas las religions sian igualment bonas, que tan se val ser christiá com móro, juéu com idólatra; es lo mateix que negar la Providecia, es afirmar que Deu despues de haber criat lo mon ha deixat de cuidar de la sua obra,

Digitized by Google

es preténdıer que lo llinátge humá va perdut com un remát de bestiá sens pastor. ¿Se dirá tal vegada que un Deu infinitament gran nos cuida de nostras menudencias, y que mira ab indiferencia las nostras adoracions? Pero á las horas ¿perque tráurer del no res á aqueixas criaturas, sino habia de cuidar de ellas? Per cert que si la immensa distancia que hi ha entre l'home y Deu fos rahó bastant per afirmar que Deu no cuida del culto que nosaltres li oferím, probaria tanbé que no tingué motiu per criarnos; perque un Deu infinitament gran ¿quín objecte pogué pro-

Digitized by Google

posarsse en traurer del no res á una criatura, que habia luego de abandonar, sens donar oido á las suas pregarias, sens acceptar sas ofertas, sentli indiferent que seguís aquesta ó aquella lley, que li tributás aquest ó aquell culto, deixantla sola, desamparada, en mitg de las mes horrorósas tenébras? ¿Quí pot concebir semblants desatinos? Assó seria lo mateix que negar la bondat y la sabiduría de Deu; y un Deu sens sabiduría y sens bondat no seria Deu.

—

Digitized by Google

CAPITOL X.

Lamentable ceguéra dels indiferents en Religió.

No faltan alguns, que sens negar definitivament la veritat de la Religió, no li están tampoch adherits, ni cuidan de averiguar si es verdadera ó falsa. «Nos volen entremetrer, segons diuhen, en aqueixas qüestions; no saben lo que hi ha sobre assó, ni volen pendrer la pena de saberho.» Aquestos se anomenan *indiferents* en materias de Religió. Per cert que no pot donarse estat mes lamentable que lo

Digitized by Google

de *indiferent;* perque si bes mira, te algun tan de pitjor que lo de aquells que son irreligiosos per sistemà y que atacan la Religió. Perque l'home que nega sa veritat, que disputa, que se empenya en convencerla de falsa, al menos se ocupa en ella; entre tant la exàmina, y ab lo decurs del temps pot venir dia, en que ó per medi de algun llibre, ó de la conversació ab algun home sabi, se quede ell desenganyat de sos errors, convencentse de la veritat de la Religió. Pero qui ha pres ja per sistéma no pensar en ella, qui s'ha arribat á imaginar com una cosa indiferent lo que sia

Digitized by Google

verdadera ó falsa, aquest tal, com no llegirá, ni consultará sobre la materia, no surtirá may de son mal estat, y será com aquell que se adorm tranquilo á la vora de un abisme.

Per manifestar quant contrari es á la rahó, y á las reglas mes comúns de la prudencia un sistéma semblant, bastará considerar, que la Religió no versa sobre cosas que res tingan que veurer ab lo home; sino ques proposa antes be ensenyarli son orígen, son destino, y los medis que per arribar á aquest destino deu practicar. Es dir que en la Religió ha de encontrar l'home lo que mes li importa, lo

Digitized by Google

que mes li interessa; y no pot prescindir de ella sens exposarse á gravíssims perills. En efecte: per mes que un home sens Religió suposia que no es cert que hi haja un altra vida de premi per los bons y de castich per los mals, al menos no pot negar que lo negoci es de tanta importancia, que mereix la pena de ser exâminat. Perque la rahó y la experiencia nos aseguran que ha de venir un dia en que habém de morir: á las horas sens remey, habém de experimentar per nosaltres mateixos si hi ha una altra vida ó no; y en lo moment en que haurém donat lo últim badáll, en

Digitized by Google

que los que rodejarán lo nostre llit de agonía dirán *ja es mor*, en aquell mateix instant, nosaltres mateixos hem de experimentar lo que hi ha sabre l'altra vida. ¿Y qui será tan loco de llansarse á la eternitat sens cuidar de si en ella s'encontra un altra vida ó no? Dirá lo indiferent que tal vegada no hi ha res de tot lo que diu la Religió, que tal vegada l'ánima mor ab lo cos; pero ¿y si hi ha realment lo que diu la Religió, si lo impio s'equivoca, si en lo acte de morir encontra que es veritat tot lo que ensenya la Religió, que hi ha un cel per los bons, y un infern per los mals?

Digitized by Google

¿Ahont podrá anar un home que en vida no ha volgut cuidar de saber si la Religió era verdadera ó falsa? ¿podrá esperar de anar al cel, qui no ha volgut saber si hi habia cel? Qui pasa sa vida sens averiguar, si hi ha un Deu que lo haja criat, ni com deu amarlo y servirlo, ni si hi ha alguna regla per encontrar la veritat en las materias de mes importancia, que viu en un olvit tan profundo de si mateix, ¿podrá menos de ser culpable devant de Deu? ¿podrá queixarse si sel destina á un lloch de cástich etern? Increible sembla que hi haja homens que viscan en tal ceguéra; lo cor

Digitized by Google

se acongoixa al veurels marxar distréts envers lo extrém de un precipici horrorós.

CAPITOL XI.

Corrupció del llinátge humá.

L'home presenta á cada pas tan estranya mescla de noblesa y degradació, de grandesa y de petitesa, de be y de mal, que no es fácil concebir com aquest ser de tal naturalesa haja estat obra de la ma de Deu. En efecte: mentres que l'home ab son enteniment abrassa, diguemho aixi, lo cel y la terra, mentres que endevina lo curs dels astres,

Digitized by Google

y penetra en los mes profundos secrets de la naturalesa; lo veyém tambe ple de duptes, de ignorancia, de errors; te un cor noble, amant de la virtut, que s'entusiasma ab lo sol recort de una acció generosa, pero que se apéga també als objectes mes vils y sab abrigar la crueltat, la trahició y la perfidia; es capás de concebir y de realisar agigantats progectes, é impertérrit fer cara á tota classe de exposicions, y tal vegada tremóla pavorós á la vista de un perill despreciable, y se acobardeix y desmaya á la menor dificultat que se li presenta; suspira sempre per la felicitat y

Digitized by Google

viu abrumát de desgracias; ab una paraula, per qualsevol part que mirém al home encontrám una estranya mescla que asómbra, y un no sab com explicarho.

Si fem un moment de reflexió sobre nosaltres mateixos, coneixerém clarament que tot lo curs de nostra vida es una contínua peléa entre la veritat y lo error, la virtut y lo vici, lo amor de la felicitat y la desdicha. Lo cumpliment de nostras obligacions per una part, y la peresa y totas las passions per altra, tenen en una contínua tortúra á la nostra ánima; de manera que no sembla sino

Digitized by Google

que dintre de cada hú de nosaltres hi ha dos homens que disputan y batallan incansables, lo un bó y l'altre mal, lo un judiciós y l'altre loco. Y per lo que toca á la ditxa ¿quí es que puga gloriarse de disfrutarla, de haberla gustat alguna vegada? ¿cóm es possible, dirán los incréduls, que una monstruositat semblant haja surtit de las mans de un Deu infinitament sábi infinitament bó? Aquí es no obstant, aquí al respóndrer á aquesta dificultat, es ahont la Religió cathólica mostra tota la sua elevació y grandesa; aquí es ahont ostenta un de sos mes irrecusables títols per pro-

Digitized by Google

bar que ella y solament ella es la Religió verdadera.

La Religió no nega que existescan en l'home contradiccions palpables, que nos vejan en son sér y en sa conducta irregularitats monstruosas; no tracta de disminuhir en res la realitat del fet en ques funda la dificultat, perque com se sent ab forsa per soltarla del tot, no necessita ni atenuárla, ni arreglarla: ni eludirlá; sino que deixántla ques presente ab tota sa magnitút y robustés, tal com habia bastat per confondrer als mes grans filosóps de la antiguitát, li fa cara, y diu: «Sí, es veritat que l'home jau

Digitized by Google

en lo error y en la corrupció; pero, ¿voléu compéndrer lo secret? aquí está: en un dels dógmas que jo ensenyo, en lo pecat original. L'home de ara, no es tal com Deu lo criá, sino que es un home dejenerát. Deu habia criat al home ignocent y felís: lo seu enteniment estaba il-lustrat ab la llum de la veritat, la sua voluntat ajustada al dictámen de la rahó y de la lley divina; la sua vida se desllissaba en una agradable quietut, en apacible ben estar, lo seu cor sobreixía de ditxa; tan gran felicitat hauria passát á la sua descendencia, si l'home se hagués conservat obe-

Digitized by Google

dient als preceptes de Deu; pero l'home pecá, y per los inescrutables desígnis del Altíssim, ha quedat tot lo llinátge de Adam, infeccionát de la culpa, y subjecte á la pena.» Veus aquí declarat lo misteri de las contradiccions del home: aquesta noble criatura es imátge y semblansa del mateix Deu, pero la taca del pecat ha desfigurat la hermosa imátge; quant veyém al home inteligent, inclinat á la virtut, alsánt son noble front pera mirar al cel veyém allí la imátge de Deu, quant lo veyém en las tenébras del error, en lo fanch de la corrupció, en las angustias de infortuni, veyém

Digitized by Google

lo estrago causát en la bella imátge per la fealdat del pecat.

De aquest modo explica la Religió las contradiccions y monstruositats del home; y si be es veritat que la mateixa explicació es també un misteri molt superior á la comprehensió de la rahó humana, tampoch pot negarse que al través de las sombras que encobreixen lo august secret, se divísa tal fondo de rahó y de veritat, y que despedeix lo misteri del pecat originál tanta abundancia de llum per posar en clar lo mon enter, quel nostre enteniment s'encontra satisfet, y exclama per son consol: «aquest misteri

Digitized by Google

es superior á la tua rahó, pero no contrari á ella.»

CAPITOL XII.

Reparació del llinátge humá per Jesuchrist.

Caigut l'home del estat de la ignocencia y de la felicitat en que habia estat criat, infeccionat de la culpa, desterrat del paradís, subjecte á tota especie de penalitats y miserias, y per últim á la mort, hauria estat horrible la sua situació, si Deu per la sua infinita misericordia no hagués volgut remediar semblant catástrofe, enviant al seu

Digitized by Google

Fill Unigenit, perque tots los que creguessem en ell nos perdessen, sino que alcansasen la vida eterna. Sens dupte que Deu hauría pogut perdonar al llinatge humá la sua culpa, y condonarli la pena merescuda, sens exîgir cap satisfacció; perque lo mateix Deu era l'ofés, y ademes ¿quí pot posar travas á la sua Omnipotencia? podia també exîgir una satisfacció, alcansarla de mil modos diferents que al débil home no li es donat conjecturar, pero que no están ocults á la Sabiduría infinita, ni están fora del alcans de la ma tota poderosa; pero volgué que la mateixa

Digitized by Google

caiguda del home, servis per manifestar mes y mes, la infinitat de son poder, lo rigor de la sua justicia, la grandesa de la sua bondat, lo inagotable caudal de la sua misericordia. Volgué rebrer una satisfacció y no de qualsevol manera, sino una satisfacció completa; pero l'home miserable, finít en son sér, reduhít en sos medis, caigut de la gracia, assentat en las sombras de la mort ¿cóm podia donar una satisfacció tal? Sembla que l'ánima forseja per veurer com podrá trobar un medi; pero en vá; lo cor se entristeix y se acongoixa, lo enteniment se abát y se enfus-

Digitized by Google

queix. ¡Profundos secrets de un Deu! «Lo Unigénit del Pare, imátge del mateix Pare, Deu com son Pare, se fará home, sufrirá horribles torments, y morirá finalment en un horrorós patíbul; oferirá sos dolors, sos torments, y mort, en satisfacció dels pecats del mon, y per la reconciliació del llinátge humá, los que vingan al mon antes del Salvador, se salvarán ab la fé en lo medianer esdevenidor, unintse á Deu per la esperansa y caritat, yls que vingan despres d'ell, se salvarán crehent en lo mateix mediador, units á ell per la esperansa y caritat, formant un remat que

Digitized by Google

se anomenará Iglesia de Jesuchrist, que será regit per los pastors posats per lo Esperit Sant, y principalment per un cap visible representant y Vicari de Jesuchrist en la terra.» Veus aqui lo que decretá lo etern, y lo que ha realisat per salvar al llinátge humá: ¿Pot donarse res de mes gran, de mes august, de mes admirable? No podia cábrer en lo pensament humá lo discorrer un medi com aquest, en que la justicia divina quéda del tot satisféta, pues que qui satisfá es un Deu, manifestantse aquesta justicia en son aspecte mes imponent y terrible, pues que la víctima que

Digitized by Google

exîgeix es res menos que un Deu; en que la misericordia resplandeix admirablement, pues que Deu se compadeix dels homens fins á donarlos son fill Unigénit, y entregarlo á la mor; en que la sabiduría se manifesta de un modo inexplicable conciliant extrems tan oposats, com son lo exêrcici simultáneo de una justicia infinita, y de una misericordia infinita, fentse tot per medi de aqueixa incomprehensible comunicació de Deu ab l'home, resultant per lo august misteri de la Encarnació, un Deu-Home. ¡Ah! Ja may cap Religió se ha presentat tan gran com la Religió Ca-

Digitized by Google

thólica, al explicar als homens aqueixos profundos secrets del Tot-Poderós; ja may ninguna ha ostentat tan magnífichs títols per arrebatar luego la nostra admiració, per inspirarnos un profundo acatament. Lo que es tant gran, tan elevát en sos pensaments, solament pot haber provingut de Deu.

CAPITOL XIII.

Veritat de la vinguda de Jesuchrist.

Segons la doctrina Cathólica Jesuchrist es lo fill de Deu. Deu com lo Pare, y ques feu Home

Digitized by Google

y pati y morí per la salut del llinátge humá. Lo nostre enteniment no es capás de compendrer aquest tan sublíme misteri, y ni menos hauriam pensat may en éll á no haberse Deu dignat revelárnoslo. Pero per mes inútil que sia lo fer esforsos per penetrar lo abísme de tant august secret, no deixá per aixó de poderse demostrar per los mateixos senyals que Deu ha donat, que es una veritat la vinguda de Jesuchrist, verdader Deu y verdader home.

En primer lloch tothom sap que exîstí en la Palestina, hi haurá com uns divuit sigles, un home anomenát Jesus, que

Digitized by Google

predicaba, que atréya gran multitut de gent, y que al fi morí en un patíbul. La exîstencia de aquest home nos consta tan de cert, com la de molts altres homens célebres de la antiguitat, com son filosóps, oradórs, poétas, polítichs, guerrérs ó de altra classe qualsevol. Es ben clar que no sabém que hajan exîstit Homéro, Alexàndro, Cícero, Céssar &c. &c., sino perque de la exîstencia de aqueixos homens parláren los seus contemporáneos, seguiren fent lo mateix los seus successors, y aixi en lo successiu fins á arribar á nosaltres. Lo mateix ha succehít per lo que toca á Jesus; d'ell nos par-

Digitized by Google

lan los que vivian en son temps, explicántnos quina era la sua patria, quals eran las suas doctrinas, quins eran los seus amichs, quals sos enemichs, qual fou la seva vida, qual la seva mort: los homens que han vingut al mon desde las horas fins ara han continuat parlant de Jesus, y fins aquells que han pretés que no era Deu, ni enviat de Deu, no han dit que no haja exîstit: luego aquell que víngue ara dient que es falts que haja exîstit Jesus, pretenent que la seva exîstencia deu pendres en un sentit figurat, es tan ridícul com qui digués que Sócrates, que Alexàndro, que Ces-

Digitized by Google

sar no han exîstit may; perque encara que nos mire la cosa ab ulls christians, sabém per lo menos tan de cert la una cosa con l'altra.

CAPITOL XIV.

Divina missió de Jesuchrist.

Nos falta ara probar que Jesuchrist era un enviat de Deu, y verdadér Deu.

Es públich y notori que en diferents temps y llochs han exîstit alguns homens que s'han dit enviats del cel, quant en realitat no eran mes que uns pérfidos impostors que engan-

Digitized by Google

yánt á la multitut, procuraban fer son negoci, ó uns miserables alucináts que tenian desbaratát lo cervéll. En una de aquestas dos classes posan á Jesuchrist los enemichs de la Religió, y encara que es ben clar que la sola idéa de una tal blasfémia fa horrorisar á tot christiá, es no obstant de grandíssima importancia que procurém manifestar á la llum de la rahó la suma injusticia y lleugeresa ab que procheixen en aquesta part los enemichs de Jesuchrist. La seva sola persona se presenta ja á primera vista tan extraordinaria, tan superior á tots los ho-

Digitized by Google

mens que han aparegut sobre la terra, que ja desde luego se descobre en éll un no se com explicarho de maravellós y de divíno. Las suas costums son las mes puras, las suas paraulas sábias y sentenciosas, lo seu tracte en extrém amable, respira una sensillés tan majestuosa, una gravedat y dignitat tan natural y tan sorprendents, tal elevació de conceptes y sentiments, que fins lo mateix impío Russó exclamá admirat: «si la vida y la mort de Sócrates son de un sábi, la vida y la mort de Jesuchrist no poden ser sino de un Deu.»

Fins los mateixos enemichs

Digitized by Google

de la Relígió christiana convenen en que la moral de Jesuchrist es lo mes pur, lo mes noble y elevát que s'ha vist may. Tota la doctrina dels filosóps antichs es no res en comparació de la de Jesuchrist; ja sia que l'oigám parlant del home y de Deu, ja sia que exâminém la basa en que fá estribar sa doctrina moral, ja los seus preceptes y consells, ja lo poderós dels motius per induhir al home á la práctica de totas las virtuts. Essent Jesus surtit de una familia obscura y pobre, no habent aprés en ninguna part las lletras, ¿quí li habia comunicat tanta sabi-

Digitized by Google

duría? ¿no es assó una proba de que era embiat de Deu, de que no era un impostor? Quant algunt home vol enganyar á altres, lo que procura es alagar las suas passions y capritxos, dissimulant y excusant las suas faltas, cuida de buscar la protecció dels poderosos, y per lo regular no se olvida de fer son propi negoci: pero Jesuchrist tot al contrari; sempre reprenént lo vici, sempre contra las passions sempre predicant la sua moral sevéra. Busca ab preferencia als pobres, als desvalguts, ama molt particularment als noys, y es tan desinteressat, que ní menos te ahont reclinar

Digitized by Google

son cap. ¿Son aquestos senyals de ser un engañador? si tal hagués estát ¿no hauria al menos procurát evitar los torments y la mort? ¿es possible que s'hagués olvidat de sí mateix fins á tal punt, que á pesar de que veya que tan de prop li amenassaba lo patíbul com ho asseguraba éll mateix, ninguna diligencia practicás per deslliurarse de un afront tan horrorós? ¿y lo morir ab tan seréna calma, lo no pronunciar una sola paraula contra los seus enemichs, contra aquells mateixos que lo estaban insultant y atormentant, lo pregar per ells pendent de la creu, no

Digitized by Google

manifesta tot assó que en aquell lo cor se abrigaba, lo que ja may s'habia abrigat en lo cor de ningun altre home?

CAPITOL XV.

Continuació de la mateixa materia.

A mes del referit, qui no sia enviat de Deu no pot fer miracles; perque com solament Deu pot ferlos, es clar que aquell home en favor de la doctrina del qual se fan, ha de ser precisament enviat de Deu; perque de altra manera se seguiria que Deu confirmaria lo

Digitized by Google

error ab mostras de sa omnipotencia. Jesuchrist feya de contínuo miracles: resussitaba morts, restituía la vista als ciegos, l'oído als sors, la paraula als muts, lo moviment als tullits, curaba ab una paraula tota classe de enfermedats, caminaba sobre la mar com per domunt de un cristall, ab lo impéri de la sua veu sossegaba en un instant las olas en mitg de la tempestat. Y que feya los tals miracles es tan cert, que ni sos mateixos enemichs se atrevian á negarho, com que no sabént ahont recorrer, déyan neciament, que Jesus obraba per virtut del dimoni; com si

Digitized by Google

hagués estat assó possible en qui los treya dels cossos, en qui ab la santedat de sa doctrina presentaba una fermíssima proba de que tractaba de destruir lo imperi de aqueix enemich del llinátge humá.

Los que se atreveixen á duptar dels miracles de Jesuchrist, deúrian també duptar de tot lo demes quens refereixen las historias. Perque ¿cóm podem saber que en tal temps, en tal lloch, hi ha hagut una guerra, y que en ella s'ha distingit molt un general, que ha guanyat aquestas ó aquellas plassas, que ha conseguit aquestas ó aquellas victorias? es ben clar

Digitized by Google

que lo únich medi que tenim es, que aixis nos ho referescan uns homens entesos y de crédit que ho hajan vist ab sos propis ulls, ú oit almenos de boca de testimonis fide dignes. Assó succeheix ab los miracles de Jesuchrist; pues que encara mirant la Sagrada Escriptura no mes que com un llibre qualsevol, sempre resulta que son dignes de crédit homens quens refereixen lo que ells han vist, que ho diuhen en presencia dels enemichs del nom de Jesus, quals sens dupte los haurian desmentit, si s'haguesen atrevit á mentir; uns homens que tan convensuts estaban del que de-

Digitized by Google

yan, que moriren en los patíbuls per sostenirho. ¿Pot donarse millor proba de que un home creu lo que diu, que es deixarse matar ab una mort afrentosa per sostenir lo que diu?

CAPITOL XVI.

Lo cumpliment de las professías altra proba de la divinitat de Jesuchristi.

Altra de las probas de que Jesuchrist era enviat per Deu, son las professías ques cumpliren en ell de un modo tan visible. Las cosas que han de venir, y que no tenen ninguna rela-

Digitized by Google

ció ab las que han succehit solament Deu es capás de conéixerlas. Pot l'home saber que demá eixirá lo sol, perque assó es lo que succeheix cada dia, per lo mateix órdre de la naturalesa; pot també pronosticar que plourá, que hi haurá tempestat, que hi haurá bona ó mala cullita, tot ab mes ó menos probabilitat de acert, segons sian los indicis en ques funda la conjectura; pero lo saber que de aqui á sinch cents, ó á mil ó dos mil anys, haja de naixer un home en tal parátje y de tal manera, pronosticant circunstanciadament lo modo ab que ha de víurer, patir y morir,

Digitized by Google

la propagació de la sua doctrina per tota la terra, la societat que ha de formarse dels seus deixebles, ab una paraula, predirho tot ab tanta claredat y precissió, com si estigués ja succehint, ¿quí pot ferho sino Deu?

Si en algun home se verifican semblants prófessías, y si en ellas sens diu que aquest home será lo salvador del mon, quens portará la llum y la gracia, que será lo Fill de Deu, y Deu com son Pare, quant vinga aquest home en qui se cúmplian tots los senyals de un modo admirable, ¿no haurém de pensar que aquellas prediccions

Digitized by Google

han dimanat de Deu, y que aquell home es enviat de Deu? Tot assó se verificá en Jesuchrist, y de tal manera que avegadas llegint los profetas apareix que estám llegint historiadors. Lo temps en que vingué al mon, lo lloch del seu naixament, la persecució de Herodes, la fugida á Egipte, lo modo de viurer, la seva conducta, los seus modáls, la seva predicació, los seus miracles, los seus sufriments, la seva mort, la propagació de la sua doctrina, la fundació y duració de la seva Iglesia, tot se troba pronosticat de molts sigles antes, y ab una exâctitut que

Digitized by Google

asombra. Los llibres de la Sagrada Escriptura van en mans de tot lo mon; lo vell testament y lo nou comparats entre sí, fan resaltar aquesta veritat tan clara com la llum del dia. Aqui nos tracta de mirarlos com á llibres sagrats, basta mirarlos com los de Herodoto, de Tucidides, ó altre llibre qualsevol; cotejar las fetxas de las predicions y dels fets, y véurer si lo que succehí en Jesuchrist estaba pronosticat ja de molts sigles antes de que éll vingués al mon.

—

Digitized by Google

CAPITOL XVII.

Continuació de la mateixa materia.

No solament se cumplí en Jesuchrist tot lo que d'ell habian anunciat los profetas, sino que éll mateix feu diferents professías, y totas las veyém cumplertas ab una exàctitut sorprendent. Antes de morir pronosticá la ruina de Jerusalem, y ab paraulas que indicaban una catástrofe espantosa; y en efecte, al cap de alguns anys fou destruida Jerusalem, y sabém per los historiadors profans:

Digitized by Google

que en lo siti y presa de la ciutat, succehiren tants horrors, quels cabells se erissan al llegirho. Anunciá Jesuchrist als seus Apóstols los treballs, los torments y la mort que habian de sufrir per lo seu nom; y ninguna persona ignora quels apóstols anáren pel mon sellant ab los seus sufriments y ab la sua sanch la fé del divino mestre. Predigué també que la seva Iglesia s'extendria admirablement, y que no se acabaria may, apesar de totas las contradiccions del infern; y aixi ha succehit, y ho estám veyent ab los nostres ulls, y palpant ab las nostras mans.

Digitized by Google

¿Qué mes se vol per convencerse de que Jesuchrist era realment enviat de Deu, y de que com nos digué éll mateix, yns diu la nostra santa maré Iglesia Cathólica, era Fill de Deu y Deu com son Pare; y per consegüent de que la doctrina qu'éll vingué á ensenyar al mon es la pura veritat, pues que essent Deu, no podia enganyarse ni enganyarnos?

¡Quánt lamentable ceguéra es la de aquells infelissos que s'empenyan encara en tancar los ulls á tan lluminosas veritats! Se vanaglorían de no créurer res, dient orgullosament que tot assó son preocupacions, y

Digitized by Google

en sa vida tal vegada han llegit un llibre de aquells en ques proba la veritat de la Religió; y tot lo fonament que tenen per no créurer, es lo haber oit cuatre tonterias de la boca de algun xarlatá ignorant. ¡Ah! compadeixémnos de sa miserable ceguedat, y vejám si podém lograr al menos nos escolten; que si assó lográm no será difícil, ab la gracia de Deu, que tornen á entrar en lo gremi de la Iglesia.

Digitized by Google

CAPITOL XVIII.

Argument irrecussable á favor de la Divinitat de la Religió Christiana.

Despues de haber presentat unas probas tan convincents de la veritat de la religió christiana, conclourém ab una ques presenta de bulto als ulls de tot lo mon, y per la comprehensió de la qual, nos necessita ni consultar la Sagrada Escriptura, nils SS. PP., ni llegir la historia profana, ni exâminar los miracles que feu Jesuchrist ni las professías que lo anunciaren, sino únicament donar

Digitized by Google

una mirada á uns fets dels quals ningú disputa.

Per major inteligencia suposarém que res sapigám de cert sobre las demes probas que manifestan de un modo irrefragable la veritat de la religió. Ningú nega, ni fins los mateixos impíos, que Jesuchrist cambiá lo aspecte del mon enter: lo mon era idólatra y se torná christía. Ningú pot duptar tampoch, pues ho veyém ab los nostres ulls, que la religió ensenyada per Jesuchrist continúa encara ocupant una gran part de la terra; tothom te per cert que Jesuchrist era un home de condició humil y pobre,

Digitized by Google

que lo mateix eran los Apostols, y que per la plantació y propagació de la Religió christiana, nos feu cap us de la forsa de las armas; pues no crech que ninguna persona haja dit may, que Jesuchrist ni sos Apóstols fossen uns conquistadors; finalment ningú pot negar quels preceptes y consells de la religió christiana están en guerra oberta contra nostras passions, que las contrarían á cada pas, exîgintnos ab frecuencia uns sacrificis molt dolorosos á nostre cor.

Assentáts tots aquestos fets que no tenen réplica, tots al alcans de tot lo mon, me val-

Digitized by Google

dré ara de un argument quens presenta S. Agustí. Lo cambiar lo aspecte del Univers, logrant que sens forsa, sens armas, sens violencia de ninguna especie, se allistásen á la Religió christiana personas de totas edats, sexós y condicions, jóvens, vells, xichs y grans, richs y pobres, sábis é ignorants, y assó no de qualsevol manera sino ab detriment en alguns de sas hisendas, acabant altres las suas vidas en mitg dels mes cruels torments; lograr que aqueixa Religió se arrelás, extengues y fos eterna apesar dels esforsos dels princeps y reys de la terra, dels sábis del mon, de la resis-

Digitized by Google

tencia de totas las passions y fúrias del Infern; cambiar, repetesch, lo aspécte del Univers de tal manera; ¿ho lograrían Jesuchrist yls seus Apóstols obrant grans miracles ó no? Si fou ab miracles, á las horas la Religió christiana habém de confessar que es verdadera; si sens miracles, á las horas preguntaré, si no es lo major dels miracles lo convertir lo mon sens miracles; preguntaré si estaban locos los homens que sens probas, sens ningum senyal de missió divina, sens ninguna persona quels violentás, antes exposantse á morir uns cremáts, altres degolláts, aquestos llan-

Digitized by Google

sáts á las fiéras, aquells partits de mitg á mitg, voldrian seguir la doctrina de uns quants predicadors, pobres, ignorants, enviats per un altre home que habia estat condemnát al últim suplici? assó no te réplica: reflexióneuho los homens que tan lleugerament negan la veritat de nostra Religió, y vejan si encontrarán en tals exèmples mes solidés, que en las xarlatanerías de aquells quels han énganyat.

—

Digitized by Google

CAPITOL XIX.

Se desfá lo argument fundát en la extensió y dunació del Mahómetísme.

Dirán tal vegada alguns que la Religió de Mahóma també se ha extés molt, pero á aquestos los respondrém que Mahóma yls seus sequásses, extenguéren la Religió per medi de las armas: las suas probas eran destirarse de la cimitárra,* en ademán de donar una batsacáda sobre lo

---

* Arma á manera de un sabre de tres dits de ample, y dos palms de llarch.

Digitized by Google

coll dels pobres vensúts, dient-los: *ó créurer ó morir.* ¿Ho feyan aixís los Apóstols anant solitáris pel mon, sens mes armas que son gayáto? Mahóma al comensar sas prédicas, era ja un home moltissím rich y poderós, instruit al estil de son temps y país, tingut per sábi entre los seus y de bastant valiment; Jesuchrist era de condició humil, no habia aprés de lletra, ni cursát en ninguna Universitat; y era tan sumament pobre que nasqué en un estable, y no tenia ahónt reclinar son cap. Mahóma lluny de contrariar las passions, las alagaba, concedint als seus sec-

Digitized by Google

táris amplissima llibertat en aquellas cosas que mes seduei-xen y arrástran lo cor del home; pero Jesuchrist lluny de alagár ninguna passió, lluny de discul-par ningún vici, sempre parla ab enterésa contra tot desarre-glo, res disculpa de mal, y mos-tra ab paraulas y ab son exêmple lo camí estret de la virtut. ¿Qué te, pues, que véu-rer Mahóma ab Jesuchrist? Per últim ben exâminâda la cosa, veyém en Mahóma un home ja poderós que ab sos ardíts y manyas se sap fer respectar per rey, que despues extén son reg-ne per medí de la conquista, y que imposa sa Religió á sos vas-

Digitized by Google

salls del modo que altres conquístádors han ímposat als vensuts sas lleys; ¿qué es lo ques veu aqui de divino, de miraculós? Hi haurá sis vol embróllá, habilitat, corátge ó cosas semblants: pero de sobrenatural no hi ha res; res absolutament hi ha que ni compararse puga ab lo practicat per Jesuchrist.

CAPITOL XX.

Se desfá la dificultat fundáda en la Idolatría.

Tal vegada no faltará també qui diga que la idolatría, estaba antes de la vinguda de Jesu-

Digitized by Google

christ, extésa per casi tót lo mon, y que encara conserva subjectes á son domíni molts pobles de la terra; y que de assó no obstant no se segueix que la idolatría sia la Religió verdadera.

Ja habém vist quant flach es lo argument ques treu de la Religió de Mahóma; pues encara es molt mes flach lo que acabám de proposar fundát en la extensió y duració de la idolatría. Perque en primer lloch la idolatría, no es una religió, sino un conjunt de tots los errors y monstuositats; en uns temps y paíssos se presenta baix una forma, en altres baix de

Digitized by Google

unaltra molt diferent: no veyém en ella una religió plantejáda ab un sistéma arreglát, sino una infórme mássa de errors ques van amontonant ab lo temps, ques compón de veritats alterádas y desfigurádas, de ficcions del tot arbitrarias, de alegorías mal compresas, de passions divinisádas; pero res veyém de unifórme, de fixô, res que indíque un plan no solament inspirát per Deu, pero ni menos arreglát per un home.

¿Cóm, pues, se atrevirá ningú á comparar ab la idolatría, la Religió christiana? Aqueixa Religió Santa, en que tot es uniforme y arreglát, tot noble,

Digitized by Google

tot pur, tot grandiós, ab aquella religió despreciable en la que tot es inconstant, tot infórme, tot mesquí, y afeát á cada pas ab la negra taca del vici? Aqueixa Religió divina, tan acorde ab totas las llums naturals, que si be ensenya misteris superiors á la rahó, res ensenya de contrari á la rahó. ¿Quí pot compararla ab aqueix monstruós conjunt de errors y de desváris de la idolatría? ab aqueixa turba de Deus y de Divinitats, que renyeixen entre sí, que se aborreixen, se tenen enveja, se fan la guerra, que cometen furts y adultéris, que s'embrútan en tota especie de

Digitized by Google

vicis, que patrocínan la corrupció, ques complahuen en los sacrificis de sanch humana, que exigeixen per son culto los actes mes vergonyósos, y que remolináts y confusos sens órdre ni concert, están tots subjectes á certa divinitat cega, inflexible, que ningú sab lo que es, y solament se anoména destino? Cosa que ja á primera vista tán repugna á la rahó, ¿hí haurá qui sé atrevesca compararla ab la nostra Religió augusta? Per convencerse de lo monstruós de semblánt comparació ¿se necesita per ventura altra cosa que obrir un de aqueixos llibres en ques conté la historía dels fal-

Digitized by Google

sos Deus, y cotejarla ab la Doctrina del catecisme christiá ó ab las narracions del vell y del nou Testament?

CAPITOL XXI.

Divinitát de la Iglesia Cathólica.

Habém demostrát que Jesuchrist no era un impostór, que tenia tots los carácters de un enviat del cel, luego tot lo qu'éll ensenyá es la pura veritat; luego tot lo qu'éll prometé se cumplirá; luego la Santa Iglesia qu'éll fundá durará, com éll mateix digué fins á la consumació dels sigles; luego

Digitized by Google

aquesta Iglesia á la qual prometé sa asistencia, no pot enganyarnos; y per consegüent debém descansar tranquílos en la sua fé, sens quens sia permés duptar de ningun article dels ensenyats per ella.

Aquesta Iglesia, en lo seno de la qual debém estar, es la Iglesia cathólica, apostólica, romana, la que regonéix per cap visible al Pontífice Romá: perque no sería bastant que estiguessem convensuts de que Jesuchrist es verdader Deu y verdader Home, y de que vingué al mon per redimirnos, y de que totas las Religions, fora de la christiana son falsas, sino

Digitized by Google

estiguéssem units ab lá verdara Iglesia, que es lá Cathólica Romana. Es necessari fer algunas aclaracións sobre lo particular, perque com las sectas separádas de la Iglesia cathólica se denomínan també christianas, podria succehir que algun incáuto se deixàs al-lucinr ab la santedát del nom, y caigués en error judicant que basta pertanyer á una de aqueixas séctas per poder anar al Cel.

CAPITOL XXII.

Falsedat de las sectas separadas de la Iglesia Romana.

Sis vols manifestar lo extra-

Digitized by Google

vió en que s'encontran tots los sectáris separats de la Iglesia Romána, no es necessari impugnar un per un tots los errors en que han caigút, sino que será suficient presentar una rahó que militant igualment contra de totas, las convence de falsas á totas. Per assó los preguntarém: ¿quína es la verdadera Iglesia? es clar que han de convenir en que es aquella, que habent estat fundada per Jesuchrist yls Apóstols, ha continuat fins á nosaltres. Está molt be. ¿Quína es la Iglesia que reuneix semblants carácters? ¿es la cathólica romána ó alguna de las altrás? preséntense

Digitized by Google

totas en línea, la luterána, la calvinista, las protestánts totas; y ab una sola pregunta las deixarém confúsas. Aquesta pregunta sera: ¿Quí te fundá? A mí respondrá la una, me fundá Lutéro, á mi Calvíno dirá l'altra, á mi Socíno contestará aquesta, á mí Fox dirá aquella, y aixi podrán anar seguint totas, es dir que sa antigíutat puja á dos cents, ó á lo mes á tres cents anys: quant la fundació de la Iglesia Romána es del Apóstol S. Pere y la successió de sos Pontífices ve per una cadena no interrompúda desde S. Pere fins al actual Pontífice Gregori XVI. Aquest es un ar-

Digitized by Google

gument que no te réplica, pues ques funda en un fet que no poden negar los mateixos protestants; y que á dir la veritat, tampoch se atreveixen á negarlo.

CAPITOL XXIII.

Se donan algunas reglas per no deixarse enganyar per los protestants; ys desfan algunas de las dificultats que aquestos solen proposar.

¿Qué diuhen pues los protestants per encubrir la seva apostasía? diuhen que la Iglesia Romana se habia corrompút, que

Digitized by Google

habia errát, y que per tant era necessari corretgirla y reformarla; com que ells se anomenan así mateixos *reformáts*, y á las sevas iglesias, *iglesias reformadas*. Com en semblants disputas solen aparentar los herétges molt çél per la veritat y la virtut, es necesari estar sobre sí, y no deixarse al-lucinar per paraulas que res significan, per raciocinis que res proban.

Es necessari també tenir per suspitosas moltas de las relacions en que ponderan los abusos y vicis, pues que lo esperit de sécta, y lo odi profundo que abrigan contra de la Iglesia cathólica Romana, los arrastran

Digitized by Google

ab freqüencia fins á la calúmnia; ja fingint lo que may ha exìstit, ja abultant y ennegrint lo verdader.

Lo fiel cathólich, majorment sino está bastant versat en la historia, no deu entrar en qüestions, sobre si hi hagué mes ó menos corrupció en tal ó qual temps, en aquest ó en aquell lloch, ni si tal ó qual ecclesiástich ó bisbe cumplí sos debers ó no; lo modo mes espedít y judiciós de respóndrer á semblants dificultats es lo contengút en lo següent diálogo.

Dirá lo *Protestant*: «En tal sigle hi habia tal y tal abús, fins en Roma se veya aquest ó

Digitized by Google

aquell excés: los ecclesiástichs no cúmplian ab sos debers, se abandonaban al vici.»

Cathólich. Prescindint de lo que haja de verdader ó fals en lo que V. diu; vull suposar que sia tot aixi; Jesuchrist no digué que fundás una Iglesia, en que tots los Papas serian bons, en que tots los bisbes y ecclesiástichs cumplirian sempre ab sos debers; lo que si digué, es que no permetría que aquesta Iglesia errás, y que estaria ab ella fins á la consumació dels sigles, ¿qué tenen pues que véurer los vicis, ni dels ecclesiástichs, ni dels bisbes, ni dels Papas ab la doctrina que élls en-

Digitized by Google

senyan? Ells están encarregats de ensenyármela; yo veig en élls á un enviat de Jesuchrist; si son viciosos ho sentiré, me compadeixeré d'ells, pero assó no me autorisa per apartarme de la seva doctrina. Jesuchrist me diu que oiga als seus ministres, y no me adverteix que nols haja de oír quant sian mals.

Protestant. ¿Cóm es possible que Jesuchrist per ensenyarnos la veritat se vulga may váldrer de ministres mals? ¿qué te que véurer la santedat ab lo vici, la llum ab las tenébras?

Cathólich. Vegi V., cada qual mira las cosas á son modo: jo tan lluny estich de estranyar

Digitized by Google

lo que V. estranya, que antes al contrari me semblaria en extrém irregular que Jesuchrist hagués volgut valerse solament de ministres bons. Perque ó era menester en tal cas que hagués estat fent continuament un gran miracle, no permetent que en ningun temps, y en ninguna part del mon, ningun ministre de la Iglesia cometés un sol pecat; ó be era menester quens donás un senyal fixô, per conéixer quals eran los ministres pecadors, per saber que no habiam de escoltarlos. Ja sap V. y ho sap tot lo mon, que molts pecats hi ha que poden ser comesos sens que ho sapia altre

Digitized by Google

que aquell mateix quels comet: en tal cas, ¿quin remey tindríam? hauria Deu de estar enviantnos de contínuo ángels per revelarnos que no escoltém á tal ecclesiástich, ó á tal bisbe, perque ahí á tal hora cometé aquest ó aquell pecat. ¿No veu V. en quína confusió estariam posats de contínuo, si seguissem semblant doctrina? ¿No veu V, pues, quant infundat es lo dir que la Iglesia Romana erná, y que no debém escortarla, fundant assó en los vicis dels ecclesiastichs, dels bisbes, ni fins dels Papas; y fins suposant que sian tans y tan gravés com V. diu, y encara que ho fossen molt mes?

Digitized by Google

Protestant. ¿Pero no es cosa ben dura la que sosteníu y practicáu vosaltres los cathólichs, de subjectar lo enteniment en materias de fé al judici de la Iglesia, es dir de altres homens?

Cathólich. Nosaltres subjectám lo nostre judici á la authoritat de la Iglesia, perqu'ella es la depositária de la veritat, qual depósit li ha encomanat lo mateix Déu, prometéntli sa asistencia per guardarla y ensenyarla; de consegüent sometentnos á la authoritat de la Iglesia, nos sometém á la authoritat del mateix Deu.

Protestant. ¿Pero per ventura no es bastant la Sagaada Es-

Digitized by Google

criptura per saber tot lo que Deu ha volgút revelarnos?

Cathólich. No senyor: y la major proba son VVs. mateixos los protestants. Desde ques separáren de la Iglesia Cathólica, han estat apel-lant á la authoritat de la Sagrada Escriptura, y han arribát á tráurer tan en límpio la veritat, que al fi han lograt no enténdrerse: formántse tantas y tanta diversitat de séctas, que no es fácil classificarlas ni menos contarlas. La veritat es una, sempre la mateixa; ¿cóm es possible, pues, que s' encontre la veritat en las séctas que de tal manera entre si discrepan, y que cada

Digitized by Google

dia están variant de creensa? no pot donarse mes sólida proba de la falsedat de una regla, que lo ser nn conduhit per la mateixa á resultats falsos: y la regla de interpretar la Sagrada Escriptura, atenintse únicament al judici particular de cada individuo, y no escoltant la veu de la Iglesia Cathólica, los ha conduhit á VVs. los protestants á tants errors, que en la actualitat seria una dificultosíssima taréa lo empenyarse, no diré en refutarlos, pero ni menos contarlos.

Protestant. Pues, ¿ahont podem recorrer millor que á la mateixa peraula de Deu?

Digitized by Google

Cathólich. Si la paraula de Deu fos tan clara per totas parts, que no presentás dificultat alguna, de manera que qualsevol pogués enténdrerla sens perill de equivocarse, á las horas seria admissiable lo sistema dels protestants; pero jo sento á dir que la Sagrada Escriptura es un mar en ques perden los homens mes sábis; y VVs. mateixos que se empenyan en tenirla per tan clara y tan fácil, nos donan un senyal evident de que no ho es, pues cada sécta y fins cada sectári la entén á son modo. Me sembla á mi que si Jesuchrist no hagués deixát sobre la terra una authori-

Digitized by Google

tat vivent per ensenyarnos la veritat, apartarnos del error, y aclarar los nostres duptes, nos hauria deixát ab una confusió tal, que nons haurja servit de gran cosa la llum de la veritat divina. Desde que Jesuchrist vingué al mon, han nat de contínuo sectas y mes sectas, que han ensenyat los mes grossers errors, com V. no podrá negarme: ¿qué seria pues de la veritat, sino tinguéssem á la ma una regla segura y fixâ per la que poguessem distingir la veritat del error? Nosaltres los cathólichs dihém que aquesta regla infalible es la authoritat de la Iglesia, ho dihém y ho podem pro-

Digitized by Google

bar ab la mateixa Sagrada Escriptura, á la que VVs. los protestants apel-lan; y ademes, fins mirada la cosa ab la sola llum natural, se veu que és tan conforme á rahó que Jesuchrist establís sobre la terra un méstre que pogués ensenyarnos sens perill de error; que si aixi no fos, podria dirse quens deixá sens certesa sobre lo mes necessari per la nostra salut, y que no acertá á fundar be la seva Iglesia: lo que seria una blasfemia contra sa bondat y sabiduría.

Digitized by Google

CAPITOL XXIV.

Altre argument contra los Protestants.

Fins prescindint de aquestas rahons, la solidés de las quals no podrá menos de ser regoneguda, sempre queda en contra dels prstestants una dificultat que no te solta. Diuhen que la Iglesia s'habia de reformar, que s'habian de coretgir sos abusos y errors; pero jo preguntaré ¿si per exècutar tot assó era necessari que aquell ó aquells que acometéren tan gran empresa, fossen enviats

Digitized by Google

de Deu, y que haguessen rebut del Cel tal encárrech? es evident que sí; perque, ¿quí se atreveix á esmenar la obra de Deu sens ser enviat de Deu? Pues be: Lutero, Calvino, Zuinglio, Bucero, y tost los demés coriféus del protestantisme, ¿de quí tenian semblant missió? ¿quíns senyals donáren de que fossen enviats del Cel? Níngú ignora que no hi ha en la actualitat un sol protestant instruít y judiciós, que nos rebentás de riurer si se li parlás ni de miracles, ni de professías, que apoyássen la authoritat dels pretesos reformadórs: tot lo mon sap qne la historia de

Digitized by Google

aquestos homens funestament célebres es tan moderna, que no es difícil seguir la seva vída de pas en pas, y manifestar que hi ha no poch de que tindrían que ruborissarse los que segueixen las suas doctrinas. ¿Cóm se pretén, pues, que doném fé á las suas paraulas? ¿No val mes atenirse á la authoritat de la Iglesia Cathólica Romana, la fundació de la qual es de fetxa del temps dels Apóstols, y que en mitg de tantas vicissituts y contratemps, ha permanescut sempre inalterable ensenyant una mateixa Doctrina?

Digitized by Google

CAPITOL XXV.

Reglas de prudencia que deu observar lo Cathólich al tractar dels misteris.

Succeheix amenút que se argumenta contra la Religió, no atacant nils miracles, ni las professías, ni la sàntedat de la doctrina, ni altre algun dels senyals que patentisan sa divinitat; sino ques fixà la qüestió sobre algun misteri, y sel pren per blanch de las impugnacións. En tals casos es necessari molta discreció, ó sinó s'exposa un al perill de quedar desairát en

Digitized by Google

la disputa. La rahó es clara: lo misteri per lo mateix que es misteri, no pot ser explicát de manera ques presente á nostra rahó ab tota claredat; y á las horas prevaleixentse lo incrédul de la obscuritat que deu per precissió acompanyar las explicacions del Cathólich, gradúa de fals lo que solament deu tenirse per incompreensible. No succehirá assó, sil Cathólich sap col-locar la qüestió en lo verdader terreno: lo que logrará facilment si té presents las reflexions següents.

En primer lloch deu guardarse moltíssim be lo Cathólich de empenyarse en aclarar de

Digitized by Google

tal manera lo misteri, que pretenga no deixar en éll ninguna obscuritat: assó seria negar al misteri la calitat de tal, pues sí poguessem nosaltres compéndrerlo y explicarlo, deixaria per nosaltres de ser misteri. Així es que en tractantse del misteri de la Santíssima Trinitat, de la Encarnació, ó de altre qualsevol, si be no pot reprendrersel que procure aclararlos, ó ab aquells símils que haja vist en lo catecisme, ó ab aquellas reflexions que haja oít á personas sábias y religiosas, deu no obstant anar ab assó ab molt tiento; no sia cas que donant als símils ó á las re-

Digitized by Google

flexions mes importancia de la que en sí tenen, pretenga que es una rahó sólida, lo que es tan solament una comparació oportuna, ó una aclaració plausible.

Será bo que antes de tot proteste qu'éll no entén lo misteri, que no pretén tampoch entendrel, que en lo mateix cas s'encontran tots los Cathólichs per lo mateix quel regoneix com á misteri. Será bo també tractant ab incréduls, no detenirse molt en los símils, ni en altras rahons de congruencia; y no pocas vegadas seria molt saludable no váldrerse de ningun de aqueixos medis; per-

Digitized by Google

que ó lo incrédul ó los altres que escoltan, podria créurer que alló se presenta com una proba; y per altra part si lo adversari es un poch sagás cuidará de atacárlo per lo costat débil, y si logra fer vacil-lar la rahó de congruencia, se jactará de haber fet vacil-lar lo misteri. Me sembla que lo mes prudent en tals casos seria adaptarse poch mes ó menos al méthodo prescrit en lo següent diálogo.

—

Digitized by Google

CAPITOL XXVI.

Méthodo per disputar ab los Incréduls sobre los misteris.

Dirá lo *Incredul.* Home ¿cóm es posible créurer las cosas que creuhen VVs. Tres personas, y no obstant un sol Deu; un Deu fet home; la substancia del pa convertída en cos de aquest Deu-Home; y altras cosas semblants: á véurer ¿cóm me explica V. aquestos misteris?

Cathólich. Ningun Cathólich preten poder explicarlos ni enténdrerlos: regoneixém que son

Digitized by Google

misteris, y per lo mateix ja confessám que son incompreensibles.

Incrédul. Pero y á las horas ¿cóm los creuhen VVs.?

Cathólich. Es molt sensill: los creyém perquens consta que Deu los ha revelát.

Incrédul. Pero assó de créurer cosas que lo enteniment no alcansa, ¿quín mérit pot tenir devant de Deu?

Cathólich. Si fossen cosas que las comprenguessem ab la sola rahó, poch mérit tindria la fé: creyéntlas subjectám lo nostre débil enteniment á la Sabiduría infinita.

Incrédul. Pero jo voldria

Digitized by Google

que V. me explicás per exêmple ¿cóm pot ser un sol Deu y tres personas?

Cathólich. No ho sabría explicar be: repetesch que pera mi es un misteri, lo acáto profundament y me tindría per culpable si tingués l'orgúll de volerlo compéndrer.

Incrédul. Vámos; aqueixa sumissió tan cega del enteniment en cosas que no comprén, me apareix insoportable.

Cathólich. A mi me apareix moltissim soportable, y está mol lluny de semblarme cega. Si V. m'ho permét, li manifestaré com jo concebesch aquesta sumissió del enteniment; y per

Digitized by Google

lo efecte me pendré la llibertat de dirigirli algunas preguntas.

Incrédul. V. la te: lo escoltaré ab molt gust.

Cathólich. ¿Hi ha cosas que lo nostre enteniment no las pot compéndrer? ¿yl no compéndrerlas es rahó bastant per negarlas?

Incrédul. Aquesta es una pregunta tan general.....y tan vaga.....

Cathólich. Cóm general! y cóm vaga! antes es moltíssim precisa. No témi V.; per manifestar que hi ha cosas que no las podém compéndrer, nom será necessari pujar al Cel, ni baixar á las entranyas de la

Digitized by Google

terra, ni atenirme á cosas generals y vagas; sino que aquí mateix tinch fets que V. no podrá contestarme. ¿Ignora V. que l'home casi res comprén de tot quant lo rodeja? ¿nos compreném per ventura á nosaltres mateixos? aqueixos ulls ab que veyém y l'oido, lo tacto, l'olfato, lo gust, tots los nostres sentits de quens servím continuament, ¿sabém per ventura en que consistéixen? ¿ha pogut explicarho fins ara ningun filosóp del mon? ¿no sab V. quels mes grans sábis van á las foscas quant tractan de explicar los fenómenos mes comuns de la naturalesa?

Digitized by Google

Incrédul. Efectivament es aixís; la naturalesa está plena de secrets, y nosaltres mateixos als nostres ulls som un gran misteri; pero, ¿qué infereix V. de assó?

Cathólich. Lo que inferésch es, que hi ha moltas cosas que nosaltres no las enteném, y que lo no enténdrerlas no es suficient rahó per negarlas; y que per créurerse una cosa, la dificultát no deu posarse en si la enteném ó no, sino únicament en si tením motiu per créurerla ó no. Si be se mira, aixó què estranya V. en los cathólichs, ho está veyént practicar per tot lo mon, y ho practica

Digitized by Google

V. mateix tots los dias. Quant nos contan que en tal país hi ha un animal molt estrany, que hi ha una mina moltíssim abundant de aquest ó aquell metall, que hi ha una planta rara de aquesta ó aquella naturalesa, que succeheixen allí estranys fenómenos que no veyém entre nosaltres; per créurer ó no aqueixas cosas may mirám á si enteném com se verifican aquellas estranyesas, y per quinas causas, sino quin subjecte ho refereix, si la tal persona es digne de crédit, ja per sa inteligencia, ja per sa experiencia, ja per sa veracitat: y tindríam per ridícul al que

Digitized by Google

surtís dient, que no creu per exêmple, que en tal país tenen los homens tal color, perque no concebeix com assó puga verificarse.

Fássi V. la aplicació á nostre cas: quant tractám de misteris en una religió, lo que debém mirar es, si efectivament aquella religió te los carácters de divina; y sils te, sins constás que efectivament nos ha vingut de Deu; ¿Qué importa que no entengám los misteris? ¿Per ventura Deu no sap cosas, que nosaltres no las podém saber? ¿y per qué nons las podria revelár? ¿y donantnos éll á coneixer que en realitat es éll ma-

Digitized by Google

teix quins las revéla, ¿quí podrá negar la obligació que tením de créurerlas? creyém á un hóme de be, encara quens referesca cosas que nosaltres no enteném, ¿y no creuríam á Deu, qué no pot enganyarnos? Los senyals de qué la nostra Religió es divina, los tením ab los miracles, en lo cumpliment de las professías, y en diferents altres fets que no es necessari enumerarlos ara. ¿Qué mes volém? ¿Qué te pues de estrany la nostra fé?

—

Digitized by Google

CAPITOL XXVII.

Se manifesta la exîstencia y la necessitat del Summo Pontificát.

Succeheix ab freqüencia, quels que tractan de combátrer la Religió cathólica, se abstenen de parlar contra lo christianisme; y fins á vegadas manifestan un afectát respecte al cathólicisme; valéntse manyosament de aquest medi per dirigirli un tiro mes fort y certér. Saben moltíssim be que sens lo cap de la Iglesia, no hi ha cathólicisme, y per assó procuran desacreditar lo Summo

Digitized by Google

Pontificát presentant la supremacía de la Santa Sede; com una cosa que nos necessita per res, com una usurpació sobre la authoritat dels demes bisbes. Per aquesta causa, convé tenir á la vista algunas reflexîons, ab las que se puga respóndrer á aquesta classe de enemichs de la Iglesia.

La idea del Summo Pontificát, que tan desconcerta á sos enemichs, com si fos de una institució monstruosa, es no obstant lo mes sensill, lo mes conforme á la rahó, que imaginarse puga. Dihém los cathólichs quel Papa es lo cap visible de la Iglesia, es dir que es-

Digitized by Google

tà encarregat de gobernar tot lo remat de Jesuchrist en la terra, donántli lo past saludable de la bona doctrina, y guiántlo per lo camí de la eterna salvació. Dihém que la authoritat del Papa es superior á la dels bisbes, y que aquestos deuhen respectarlo y obehirlo com que es posat sobre élls per lo mateix Jesuchrist. Deixant á part las moltas probas, que en favor de aquestas veritats se podrían tréurer de la Escriptura y de la Tradició, nos limitarém á algunas reflexions que estigan al alcans de tot lo mon.

Es un fet constant que no pot subsistir ninguna societat,

Digitized by Google

gran ni petita, sens un quefe que la presidesca y la goberne. En la familia hi ha la authoritat del pare, en las aldeas, en los pobles, en las ciutats, en las provincias, hi ha sos batlles, sos gobernadors, sos quefes politichs sos capitans generals; en las nacions hi ha un rey, si son monarquías, ó be si son repúblicas un president, un cónsul &c. es dir un quefe ab un ó altre nom. Essent pues la Iglesia cathólica una societat extesa per tota la terra, ab sas doctrinas, sas costums, sas lleys, ¿es possible qué estigue sens un quefe? ¿pot concebirse qué Jesuchrist hagués arreglat la seva Iglesia de

Digitized by Google

tal manera, que no hi hagués deixat una authoritat per gobernarla? ¿Hauría tingut Jesuchrist menos previsió y bona voluntat, que tots los demes llegisladors, los quals al donar sas leys á un poble, may se olvidaren de criar una authoritat que cuidás de sa observancia y cumpliment?

Se dirá tal vegada, que per assó son los bisbes; pero es menester considerar que la authoritat de cada bisbe se limita á sa diócesis, y de conseguent en tractantse de assumptos pertanyénts á tota la Iglesia, sino hi hagués mes que la authoritat dels bisbes, estariam sens un-

Digitized by Google

thoritat competent. Se replicará que per assó son los concilis generals ahont concorren, ó al menos son cridats, los bisbes de tota la Iglesia. Pero nosaltres anyadirém quels concilis, per lo mateix de ser una reunió, han de tenir un cap, y aquest no existeix sens lo Summo Pontífice. Prescindint de moltas altras reflexions que podrian fèrse sobre aquest punt nos acontentarém ab una, ques dissipa de un cop tota la dificultat, demostrant fins á la evidencia la necessitat del summo Pontificát; y que sens éll, no bastarían per lo gobern de la Iglesia los sols concilis generals.

Digitized by Google

La Iglesia no es una societat que existesca solament per certas temporadas, sino que dura sempre; luego l'authoritat que la ha de dirigir y gobernar, no pot ser una authoritat intermitent: los concilis, y majorment los generals, no poden reunirse sino de temps á temps, moltissim distants uns de altres, luego no son á propósit perque élls sols pugan gobernar la Iglesia. Lo últim concili general qu'es lo de Trento, se reuní fa ja cerca de tres sigles; ¿qué hauria estat del gobern de la Iglesia en aquest llarguíssim interval-lo, sino hagués existit altra authoritat que la dels concilis? ¿y

Digitized by Google

qué seria de aquì en avánt, quant atesas las dificultats é inconvenients, que medían per verificar semblants reunions, tal vegada pasarán sigles sens que tinguia un altre concili general? A cada pas se alsan disputas sobre la fé y ls costums, á cada pas se ofereixen dificultats sobre gravíssims punts de disciplina; ¿ahont podría recorrer lo poble fiel, si Jesuchrist no hagués deixat sobre la terra á son vicari, en la persona del Románo Pontífice?

Las consideracions que acabám de presentar son tan óbvias, tan sensillas, y al mateix temps tan convincents, qu'es necessaria

Digitized by Google

molta obstinació per no rendirse á sa evidencia. Guardes tot cathólich de prestar oidos als que intentassen persuadirli que la supremácia del Papa no es necessaria per res; entenga que tracta de un assumpto de la major importancia, qu'es res menos que un dógma de fé regonegút com á tal per tota la Iglesia; y sápia que lo dia en que deixa de regoneixer quel Papa es lo Supremo Pastor de lo Iglesia, aquell dia deixa de ser cathólich.

CAPITOL XXVIII.

Sobre la potéstat de la Iglesia per imposar manaments als fiels.

Es cosa digna de lamentarse

Digitized by Google

l'olvit en que están alguns christians, de la obligació que tenen de cumplir ab los preceptes de la Iglesia. Alguns hi ha, de la boca dels quals no se ou la impugnació de ningun misteri, y ques glorían de conservar la fé, pero que no obstant entractantse de certs preceptes de la Iglesia, diuhen tranquilament, que «assó es cosa de homens, que élls son christians, pero no fanátichs,» y aixi no reparan en prescindir, per exêmple, de tot dejuni, de la abstinencia de carn, &c. Lo que hi ha de moltíssim notable en semblant conducta, es la inconseqüencia: perque si sou christians cathólichs, no po-

Digitized by Google

den duptar que la Iglesia te facultat llegislativa en las cosas que li pertanyen; y que per lo tan pot imposar als fiels aquells preceptes que judique convenients per conduhirlos per lo camí de la eterna salvació. Se infereix de aquí, que sels pot reconvenir ab la reflexió següent: ¿creyéu que la Iglesia tinga facultat per imposarvos preceptes, en las materias que son de la sua incumbencia? Si dihéu qué no, á las horas ja no sou cathólichs, ja habéu deixat de créurer un punt de la fé cathólica; si dihéu que si, á las horas ¿cóm es que tingáu per una preocupació y fanatisme,

Digitized by Google

lo cumpliment de uns preceptes, qual llegitimitat admetéu, com á dimanats de una authoritat regoneguda per vosaltres mateixos com á competent?

Si l'home se sent débil per cumplir los manaments que la Iglesia li imposa; val mes que confesse la seva debilitat, que no que per excusarla se valga de expresions qual significat natural es, ó be que ha deixat de ser cathólich, ó be qu'es inconseqüent de un modo inconcebible.

La fé nos ensenya la obligació que tením tots los fiels de obehir los manaments de la Iglesia; no obstant bo será manifes-

Digitized by Google

tar aquesta véritat ab la sola llum de la rahó; vamos á ferho ab pocas paraulas.

En tota societat ben ordenada, hi ha de haber lleys per son arreglo; luego ha de existir també un póder que tinga la facultat de establirlas. Los membres de tota societát estan obligats á obehirlas lleys que en ella regeixen, pérque de altra manéra, inútil seria la lley, irrisóri lo dret de la authoritat llegislativa, é impossible ademes lo bon órdre, y fins la existencia de la societat. La Iglesia cathólica és una societat extesa per tota la terra, luego ha de existir en ella la facultat de fer

lleys per los fiels; lnego aquestos están obligats á obeirlas.

CAPITOL XXIX.

Authoritat de la Iglesia en la prohibició dels mals llibres.

La prohibició que fa la Iglesia de la lectura dels mals llibres, es un dels punts sobre que han declamát molt sos enemichs. No regoneixént aquestos en res la authoritat de la Iglesia, no es estrany que no la regonegan tampoch en lo tocant á la prohibició dels mals llibres; pero al menos deurian confessar que la Iglesia prohibintlos, proce-

Digitized by Google

hix consequent á sos principis y cumpleix ab un deber que l'impota lo seu institut.

Un pare de familia que veu introduhit en sa casa un llibre de malas doctrinas, usa de un dret indisputable, prohibint á la seva familia lo llegirlo; la authoritat civil prohibeix també la circulació de aquells escrits, que induheixen á la infracció de las lleys, ó á la corrupció de costums, ó que poden provocar disturbis y sedicions; es dir que lo vigilar sobre los llibres ó escrits, es un dret regoneguit en la authoritat paterna y en la civil; y no podia ser de altra manera, tota vegada que

no pot posarse en disputa la poderosa influencia que pot exércir un escrit, ja en be, ja en mal. Prévias aquestas observacions, preguntarém á tot home judiciós: ¿sino encontra molt natural, molt posat en rahó, moltíssim just, qué la Iglesia encarregada del sagrat depósit de la sana doctrina, que ha rebut de Jesuchrist la missió de guiar als homens al alt destino de la eterna salvació, vigile ab un continuo cuidado sobre dos llibres perillosos que circulen entre los fiels, y prohibesca la lectura de aquells que judica de influencia dañosa. ¿Qué major venéno que un lli-

bre que pervertesca las ideas, ó corrómpi los costums? ¿Còm pues se pot disputar á la Iglesia lo dret de prohibir als seus membres, que per una curiositat indiscreta donen la mort á la seva ánima?

CAPITOL XXX.

Se demostra la necedat de aquells que fan del incrédul perquels tingan per sábis.

No faltan alguns que pensan que la incredulitat es proba de despreocupació y de sabiduría; y pot ser sia aquest lo motiu que haurá induhít á no pochs fins al

Digitized by Google

extrém de fingirla ¡Lamentable extravío nat de la vanitat y de la ignorancia! ¡Preocopació funesta que és necessari combátrer, y contra la que deu precaucionarse lo christiá desde sos primers anys! Un llibre com aquest, no es lo lloch á propósit per desvanéixer semblant error, ab tota la abundancia de eiudició y de reflexions á ques brínda la materia; pero no será fora del cas presentar algunas consideracions, y consígnar alguns fets, que pugan servir per manifestar que la fé no está renyida ab la il-lustració y la sabiduría.

En primer lloch: la fé versa

Digitized by Google

sobre objectes que l'home no pot compéndrer ab la llum de la rahó; de manera que si tracta de exàminar ab las solas forsas de son enteniment los augustos misteris que li ensenya la fé, queda confús y á las foscas. Las ciencias humanas tenen per objecte aquellas cosas que la nostra rahó pot alcansar, luego versant la fé sobre objectes distincs dels que ocupan á la ciencia, la una no danya ni embarassa á l'altra.

Lluny de embarassarse ni de danyarse la fé y la ciencia, antes be se ajudan mútuament; pues com las dos son una llum concedida per Deu al enteni-

Digitized by Google

ment del home, son com dos germanas que poden y deuhen víurer en estreta amistat, prestántse reciprochs serveis. L'home que creu, y que al mateix temps posseheix la ciencia, encontra abundancia de rahons pera manifestar quant fundada es la sua fé; y ja que no li sia possible posar ab tota claredat los misteris que forman lo objecte de sa creensa, al menos sap ferlos plausibles, presentantlos baix de mil aspectes diferents, y fent véurer que si be son superiors á la rahó, no son empero contraris á la rahó.

La ciencia pot també á son temps reportar de la fé molt

Digitized by Google

profit; y lo ha reportat en efecte, com podria demostrarse ab la historia en la ma. Sis compara la ciencia dels filosóps gentils ab la dels filosóps christians, per lo que toca á las qüestions mes elevadas, se veurá que aquells eran uns verdaders néns respecte de aquestos altres; y en efecte, un noy ab lo sol catecisme christiá, apren tan alts coneixements, que si se alsassen dels seus sepulcres Sócrates, Platón, Aristóteles, Cícero, Séneca, ab una paraula, tots los grans homens de la antiguitat, lo escoltarian ab pasmo y admiració. Y ab rahó: perque las mes elevadas

Digitized by Google

questions sobre Deu, sobre l'home, y sobre la moral, las oirian explicadas ab sublíme sensillés, quant élls consumiren una llarga exìstencia, per divisar á lo menos una solució verissímil.

Assó no es exágeració, es una veritat en la que están acordes tots los sábis; y los mateixos incréduls no han pogut negar los grans progressos que deu lo enteniment humá á la ensenyansa del christianisme. ¿Cóm pues será possible que la Religió de Jesuchrist estiga renyida ab lo saber, y que la incredulitat sia una proba de la il-lustració? ¿Lo qué tan ha contribuit á il-luminar al llinatge humá, podría

Digitized by Google

ser amant de las tenébras? Lo que ha baixat del seno de la sabiduría infinita, del manancial de tota llum, no pot ser enemich de la llum.

CAPITOL XXXI.

Continuació de la mateixa materia.

Escasíssim coneixement manifestan tenir de la historia del saber humá, los que pensan que la incredulitat es filla de la sabiduría. Basta obrir un llibre de aquells en ques refereix la vida dels homens mes il-lustres, que ab los seus talents y saber

Digitized by Google

han honrat lo mon desdel establiment de la Religió christiana, ys veurá quels sábis mes distingits se han gloriát ab lo bell títol de fills de la Iglesia cathólica. Recorríntse los cathálogos dels homens que mes s'han distingit en un ram qualsevol dels coneixements humans, y es ben segur que sempre podrá la Iglesia cathólica presentar molts de entre los seus fills, que sens deixar de captivar lo enteniment en obsequi de la fé, brillaban com unas resplandents antorxas per los seus talents y sabiduría.

Pero, ¿qué mes? ¿no possehím unas immensas bibliotécas, que

Digitized by Google

son com lo depósit dels conei-xements humans? ¿De aònt ha surtit aquell cúmul de llibres la sola vista dels quals nos assombra? Registrense, y nos podrá menos de veurer que en sa immensa majoría son obras de authors christians, y molts de élls ecclesiástichs.

Luego es una necedat lo dir que la Religió sia enemiga del saber, que la incredulitat sia proba de la il-lustració, y que la fé sia propia únicament de esperits petits y apocáts; luego lo manifestarse incrédul per paréixer sábi, es senyal evident de ignorancia, es una vanitat púeril, es una reprehensible fri-

Digitized by Google

volitat de que deu preservarse tot home inteligent y judiciós. Tanta es la forsa de aquesta veritat, que fins en mitg de la dissipació y bullici del mon, comensa ja á ser mirada ab mal ull la irreligiositat; y va cayent en un despreci la insensata moda de fer del incrédul. Entre personas ben educadas, fins de aquellas que son poch adictas á la Religió, comensa á mirarse com una cosa indigna de un home decent lo sembrar ideas irreligiosas.

—

Digitized by Google

CAPITOL XXXII.

Reflexions que deu tenir presents lo cathólich al proposárseli alguna dificultat contra la Religió.

Pot ocórrer ab freqüencia, que á un cathólich se li objecten dificultats qu'éll no acerti á soltar; pero aquest no es un motiu bastant peraque vacil-le en la sua fé. Y lo que mes pot oferirse de ocurrencias semblants es, ó quel adversari te majors alcánces, ó mes instrucció en la materia. Si be se mira, lo encontrárse lo defensor de la veritat vensút alguna ve-

Digitized by Google

gada en la disputa per lo defensor del error, no es cosa que succehesca exclusivament en las qüestions religiosas, pues que pasa lo mateix en tots los demes rams. ¿Quántas vegadas no veyém que un advocát de una mala causa, desbaráta y confón al seu adversári, ó per la superioritat del seu talent y coneixements, ó per la seya major sagacitat y sutilesa? En las conversacions, ¿no presenciám á cada pas, que un home de un enteniment clar y desembarassat, sobre tot si está dotát de una locució fácil y expedíta, dóna á tots los assumptos lo giró que mes li agrada; y fa

Digitized by Google

véurer, com sol dirse, *blanch lo negre* y *negre lo blanch?* Luego res proba contra la Religió lo que un incrédul haja proposát una dificultat, á la que los cathólichs quel escoltan no hajan sabút que respóndrer.

En tals casos convé quel fiel tinga á la vista las següents consideracions. Lo incrédul que proposa la dificultat, no es regularment un home molt sábi; será mes ó menos entés, tindrá mes ó menos instrucció, pero al fi pertanyerá tot lo mes á aquella esféra de personas inteligents que abundan moltissim en las classes que han rebút alguna cultura. Se déixa

Digitized by Google

pues enténdrer que lo argument de ques val, no deurá ser alguna invenció rara de que no sen tinga noticia en lo mon; sino que será alguna especie presa de algun llibre irreligiós, y que segurament haurá estat desvanescuda una y mil vegadas per los apologistas de la Religió; y es ben segúr que bastaría la presencia de una persona religiosa é illustrada, per dissipar com lo fum la dificultat que tan ensuperbeix al ufá disputador.

Ademes, dat lo cas encara, que sapiguessem que la dificultat es tan grave, que ningun sábi del mon es bastant á sol-

Digitized by Google

tarla, no per aixó se podria inferir que fos falsa la Religió. Lo nostre enteniment es tan flach, que no veu las cosas sino á mitjas; ab sa poca llum no distingeix be los objectes; de aqui es que fins en las materias en que s'encontra mes certesa, no hi ha un punt sobre lo qual no ocórrin dificultats gravíssimas. Per manera que si lo poderse objectar dificultats contra una veritat, fos un motiu bastant per duptar de ella, de res podriam estar segurs. ¿Quí ignora que fins s'arribat á disputar de la nostra materxa existencia, objectántse dificultats la solució de las quals

Digitized by Google

no era tan fácil, com á primera vista podria paréixer? ¿Qui ignora que en una cosa tan clara com es la exìstencia del moviment, fou també posada en disputa per un filosóp? ¿Qui estranyará pues si en materias tan difícils, y tan graves com son las religiosas, ocórrin alguna vegada que altra objeccions que no acertém á desvanéixer del modo que nosaltres desitjám? Quant lo nostre enteniment es tan débil, que apénas alcansa á compéndrer las cosas mes sensillas y mes claras, quant al exàminar los objectes que veyém ab los nostres ulls, y palpám ab las nostras

Digitized by Google

mans, tropessám tot sovint ab dificultats inexplicables, ¿deurém admirarnos, si nos succeméix lo mateix en tractar dels alts misteris, que están en regió elevádа, ahont arribar no pot ab sas propias forsas lo enteniment criát? Lo que habém dit de las dificultats contra la Religió, que se óuen en las conversacions, pot aplicarse tambe á las que se llegeixen en los llibres; solament que en aquest últim cas son molt mes perillosas, per motiu de que solen estar presentadas ab major art. A mes del preservatiu mes sensill que es lo no llegir llibres irreligiosos, deu considerar lo

Digitized by Google

cathólich, si alguna vegada li venen á la ma, que lo que en élls s'encontra contra la Religió ha estat refutat mil vegadas, y que no necessita mes que buscar alguna de las moltas preciosas apologías de la Religió, que circulan per totas parts, per encontrar satisfets completament tots los arguments y reparos, ab que la impietat y las falsas sectas han procurat, encara que en vá, desfer á poch á poch lo indestructible edifici de la Religió cathólica.

SUPLEMENT.

En lo curs de esta obreta, no he volgút emplear lo comú sis-

Digitized by Google

téma de preguntas y respostas, perque proposantme inculcár en lo cor de las criaturas, las rahons fundamentals de la nostra Santa Religió; y volent per consegüent evitar que las aprenguessen de rutina, me ha paregut convenient exposarlas de manera, que ab la mateixa novedat del méthodo se atregués y fixàs mes la seva atenció. Ademes s'ha de tenir present, que en mon judici, lo estudi de aquesta obréta deu reservarse per los minyons; y per lo tan desapareix ja lo petit embrás que podría oferir lo no estar arreglada per lo méthodo de preguntas y respostas.

Digitized by Google

No obstant, per excusar en lo possible als senyors mestres tot nou treball, me he valgut de dos medis: 1.er Disposar de tal manera lo títol de casi tots los capítols, que per emplear quant se judique convenient lo méthodo de las preguntas y respostas, no tingan que fer altra cosa los mestres, que expresar lo mateix títol en forma de interrogant, ab una lleugeríssima modificació quels suggerirá sens dupte la sua discreció y coneixement. Si en algun cas ha estat convenient senyalar fins la direcció que debia darse á la conversa en materias religiosas, á las horas

Digitized by Google

me he valgút del diálogo. 2.on Anyadir lo diálogo que ve á continuació, ahont s'encontrará en brevíssim espay, lo principal de la obreta. Los mestres podrán fer de aquest diálogo lo us que estimen convenient, pero me sembla que deurian llimitarse á fixâr mes en la memoria lo que haurían apres per extents en lo cos de la obreta. Deu considerarse lo diálogo com á auxîliar, no com á principal.

§. I.

P...¿Cóm se pot confóndrer á un que negue ó pose en disputa la exîstencia de Deu?

R...Alsant la ma, y senyalant

Digitized by Google

ab ella la admirable máquina del Univers.

P...¿Y assó será bastant?

R...Sens dupte; perque si tinch un relotge me riuría de qui digués que aquella maquinéta se ha fet per sí mateixa; si vetg un hermós quadro, tindré per un loco al que afirme que ningú lo ha pintat. ¿Y quína máquina mes grandiosa que la dels cels y de la terra? ¿quín quadro mes magnífich, que lo firmament tatxonát de resplandents astres, y lo globo que habitám, cubert de tanta riquesa, varietat y hermosura? Tot assó me demostra fins á la evidencia que hi ha un Deu que tot ho ha criat y

Digitized by Google

ordenat.

P...¿Y que pensa V. dels atributs de Deu?

R...Que lo author de tota perfecció ha de tenir en sí totas las perfeccions; y que per conseqüent ha de ser etern, infinitament sábi, sant, just, que veu ab una sola ulláda lo pasát, lo present y lo venidér, que coneix las cosas mes ocultas, que penétra fins lo mes fondo secret dels nostres cors.

P...¿Cuida Deu de nosaltres?

R...Si no hagués volgut cuidar, ¿pera qué criarnos?

P...Pero essent nosaltres tan poca cosa, tan débils y miserables, ¿nosembla estrany qué Deu

Digitized by Google

fixê en nosaltres la seva atenció?

R...Per lo mateix que som tan poca cosa, tan débils, y miserables, necessitám mes del cuidado de la Providencia; y seria molt mes estrany que aquell quens criá sabent ja que seriam lo que som, nos hagués abandonat. Un pare que abandona als seus fills es tingut per cruel y desnaturalisat; ¿y podrém créurer que Deu haja criat al llinátge humá, llansántlo en aquest mon, sol, desamparat, sens destino, marchant á la sort y á la ventura? No es tal la idea que debém formar de Deu.

P...V. suposa que Deu ha criat al llinátge humá; pero ¿cóm

Digitized by Google

ho manifesta ab alguna rahó?

R...Es moltíssim fácil: yo tinguí mos pares, aquestos tinguéren los seus, que foren los meus ávis, aquestos altres, y aixi succesivament. Aquesta cadéna al fi se ha de acabar, y de consegüent habém de venir á uns pares que no nasquéren de altres, y de consegüent deguéren ser criats per Deu.

P...Pero ¿y no hi habia altre medi, sinol de que los primers pares fossen criats per Deu?

R...No ni ha d' altre: perque es clar que nos poguéren criar á si mateixos.

P...¿Y si diguéssem que nasquéren de la mateixa terra?

Digitized by Google

R...Semblant absurdo no mereix refutació.

P...L'home ¿té ánima?

R...Si senyor: perque dins de nosaltres hi ha un sér que pensa, vol y sen, com cada hu ho experimenta per si mateix; y á aquest sér lo anomenám ánima.

P...¿Es corporal la ánima?

R...No senyor: perque lo que pensa no pot ser cos; pues que los cossos no solament son incapassos de assó, sino fins de móurerse per sí mateixos.

P...¿L'ánima mor ab lo cos?

R...No senyor. Tots los pobles de la terra han cregut que hi habia un altre vida, ahont anaba l'ánima despues de sepa-

Digitized by Google

rada del cos. Ademes, sino hi hagués un altra vida de premi per los bons y de cástich per los mals, ¿cóm se podría explicar la ditxa de molts malvats en aquest mon, y la desditxa de mols virtuosos?

§. II.

P...¿Existeix alguna Religió?

R...Sí sonyor: perque de altra manera no sabríam de quin modo tributar á Deu lo nostre culto, ni quins son los medis que debém emplear per arribar al fi á que Deu nos ha destinat.

P...¿Y qué li apareix á V. dels homens que no pensan may en la Religió, y que no volen

Digitized by Google

exàminar si ni hi ha, ni quina es la verdadera ó la falsa?

R...Que son molt necios: perque al fi ha de venir un dia en que han de morir; y á las horas experimentarán per sí mateixos lo que ara s'empenyan en olvidar.

P...Pero élls diuhen, que tal vegada no hi ha res de quant nos parla la Religió.

R...¿Y si hi ha? comes ben clar que lo cel no será per los que dupten de éll, nols queda altra destino que lo infern. Figurémnos que un home va de nit per un camí, ahont, segons li han dit molts, encontrará un horrendo precipici. Aquest home

Digitized by Google

dupta si efectivament es aixi, pero no vol cuidar de asegurarse de la veritat ó falsedat del que li avisan; y sens llum, sens mirar ahont posa los seus peus, se clava á correr per lo camí, ¿quéns apareixerá de la prudencia de aquell home? ¿no diríam qué ha perdut lo judici? ¿no diriam qu'éll sen te la culpa, si encontrant lo precipici se despenyá;?

P...¿Y tením alguns senyals quéns indiquen quina es la Religió verdadera?

R...Sens dupte; altrament podriam dir que Deu nos ha deixat sens llum, en lo negoci que mes nos importa.

Digitized by Google

P...¿Quáls son aquestos senyals?

R... Son los qui mostran que la Religió de ques tracte, ha dimanat de Deu.

P. .¿Y assó cóm ho coneixerém?

R...Mirant qual es la Religió que te en son favor uns fets, que manifestan la expressa sanció de Deu: com per exèmple miracles y professías.

P...¿Hi ha alguna Religió qué reunesca tots los carácters necessaris per asegurarnos de que es divina?

R...Si senyor: la Cathólica Romana.

P...¿Está V. ben cert de que

Digitized by Google

existí Jesuchrist?

R...Si senyor: perque encára que non estigués cert de la fé, com verdaderament n'estich, bastaria per asegurarme de aquesta veritat, lo véurer que la existencia de Jesuchrist está, humanament parlant, tan probada com la de Alexàndro, de Céssar, de Platón, de Cícero, de Virgili, y la de tots los homens célebres.

P...¿Cóm se podrá probar que Jesuchrist no era un impostor?

R...Es moltíssim fácil: la sua vida es un mirall puríssim, ahont ningú ha pogut encontrar una taca; la seva doctrina es tan ele-

vada y tan santa, que ha umpler de admiració fins als majors enemichs del christianisme; en Jesuchrist se cumplíren de un modo admirable totas las professías, que sobre la sua persona s'habian publicat molts sigles antes de la seva vinguda; feu tants y tan estupendos miracles, que umplí de confusió als seus enemichs que no sabian com explicarlos; no habent apres las lletras en ninguna part, posehía no obstant tan alta sabiduría, que ja desde petit fou la admiració dels doctors; y ademes fundá una Iglesia en la que se cumpleix exáctament lo qu'éll predigué, que tots los esforsos

Digitized by Google

del infern no bastarián á destruirla. ¿Qué mes volém, per asegurarnos de que Jesuchrist era verdaderament enviat de Deu?

P...Pero Mahóma també fundá una Religió, que s'extengué molt, y que dura encara; y no creyént en la de Mahóma, ¿perqué habém de créurer en la de Jesuchrist?

R...La diferencia es moltíssim gran. Mahóma fundá la sua Religió essent un home rich y poderós, Jesuchrist pobre: Mahóma era instruít perque habia estudiat, Jesuchrist era sábi sens haber aprés de ningun home; Mahóma alagá las

Digitized by Google

passions, Jesuchrist las refrená; Mahóma se valgué de soldats, Jesuchrist de Apóstols pobres y desvalgúts; Mahóma no feu ningun miracle en publich, Jesuchrist infinits, á la llum del dia, á la vista de tot lo mon; la moral de Mahóma es relaxàda, la de Jesuchrist es sevéra y pura; las doctrinas de Mahóma son extravagants y ridículas, las de Jesuchrist son sublímes; en Mahóma nos cumplí ninguna professía, en Jesuchrist totas; y per últim allí ahont s'ha establert lo mahómetisme, allí veyém corrupció, esclavitut, degradació, y no sembla sino que la humanitat camina

Digitized by Google

rápidament cap al sepulcre; y allí ahont ha regnat lo christianísme allí veyém al home ab dignitat, ab la moral pura, ab lo ben estar, ab la ditxa que es quant se pot desitjar en aquesta vida mortal, ¿qué es, pues, lo que te Mahóma de comparable ab Jesuchrist?

P...Y la idolatría ¿no estigué també molt extesa per la terra antes de la vinguda de Jesuchrist, y fins en lo dia de avuy no regna encara en molts paíssos?

R...Si Senyor; pero assó no fa mes que oferirnos una proba de la ceguéra y de las miserias del home; perque basta una

Digitized by Google

mirada á la historia dels deus dels idólatras, per convencerse de que la idolatría, mes be que una Religió, es una massa informe de errors y de absurdos.

§. III.

P...Ja que ha parlat V. de la ceguéra y miserias del home, ¿qué li apareix del dógma del pecat original?

R...Que es un misteri incomprehensible al home; pero que al mateix temps explica altres misteris que s'encontran en lo mateix home.

P...¿Qué vol V. significar ab lo que acaba de dir?

R...Que en nosaltres s'encon-

Digitized by Google

tra tan confusa mescla de be y de mal, de inteligencia y de ignorancia, de grandesa y de petitesa, ab una paraula, tanta contradicció, que sino suposém que lo llinátge humá haja sufert una dejeneració, no podrém explicarnos á nosaltres mateixos.

P...¿Li apareix á V. aquest dógma de alta importancia?

R...Si senyor: perque ademes de lo que acabo de indicar, sobre lo molt que serveix pera explicar las contradiccions que se observan en l'home, es res menos que un dels punts capitals, en que estriba lo vast y admirable conjunt dels dógmas de nostra Santa Religió.

Digitized by Google

P...¿Cóm explica V. assó?

R...Caigút lo llinátge humá per la culpa, en desgracia de Deu, no podia alsarse de tan fatal estat per las sevas propias forsas. Deu se compadesqué de éll, enviá á son Fill Unigénit, ques feu home en las entranyas de la Verge María. Essent Deu Home eran sos sufriments y mérits de un valor infinit als ulls de Deu; y així patint y morint per nosaltres, satisféu á la justicia divina lo deute, que l'home no hauria pogut satisfer may.

§. IV.

P...¿Quí fundá la Iglesia?

R...Jesuchrist.

Digitized by Google

P...¿Fins á quánt durará?

R...Fins á la consumació dels sigles; pues que aixi ho ha promés Jesuchrist, qui essent Deu, no pot enganyarse ni enganyarnos.

P...¿Basta per salvarse víurer en una qualsevol de las Iglesias que se titulan christianas?

R...No senyor: es necessari víurer en la verdadera; y aquesta es una sola, que es la Cathólica Romana.

P...¿Es absolutament necessari regoneixer al Papa cóm á cap visible de la Iglesia?

R...Si senyor: perqu'éll es lo succesor de San Pere, qui rebé de Jesuchrist la potestat de ins-

Digitized by Google

truir á tots los fiels.

P...¿Yls bisbes també deuhen estarli subjectes?

R...Si senyor: pues que Jesuchrist á ningú expectuá.

P...¿Y no bastaría quéls fiels obehissen als seus respectius bisbes, y que cada hu de aquestos fos independent?

R...A las horas ja no seria una Iglesia, sino moltas; ó mes be hi hauria un cos sens cap. Ademes, ¿quí resoldría los negocis pertanyents á la Iglesia universal?

P. .¿No podrian los concilis fer tot lo que fa lo Papa?

R...No Senyor: perque prescindint encara de altras difi-

Digitized by Google

cultats, tindriam que la Iglesia estaria casi sempre sens authoritat; pues que aquells concilis nos reuneixen sino una vegada que altra; sobre tot los generals. Lo de Trento es lo últim que s'ha tingut, y han pasat ja desde la seva reunió cerca de tres cents anys.

P...Per probar ab pocas paraulas la necessitat del Summo Pontífice, ¿quína rahó senyalaria V.?

R...Diría, que no hi ha, ni hi pot haber societat sens cap; de consegüent ni Iglesia sens Summo Pontífice.

§. V.

P...¿Te la Iglesia facultat de

Digitized by Google

imposar preceptes als fiels?

R...Si Senyor: perque en tota societat hi ha de haber facultat de fer lleys, que obliguen als que pertanyen á ella.

P...¿Pot la Iglesia prohibirnos la lectura dels mals llibres?

R...Si Senyor: per la mateixa rahó que un pare prohibeix als seus fills lo menjar aliments danyosos.

P...¿Qué entén V. per mals llibres?

R...Los que extravían lo entenimen, ó corrompen lo cor.

P...¿Es molt perillós quels mals llibres nos ocasionen semblant dany?

R...Si Senyor: son pitjors

Digitized by Google

que las malas companyías; perque los tením á totas horas; l'author, la capacitat del qual es per lo comú moltíssim superior á la nostra, adquireix sobre lo nostre esperit molt ascendent, y acaba per arrastrarnos als seus errors, per mes que al principiar la lectura, nos hajám previngut contra la seva influencia.

P...Pero á las horas ¿no quedarém sens il-lustrarnos en moltas materias?

R...No Senyor: perque tot lo necessari per la verdadera il-lustració, s'encontra també en los llibres bons.

P...¿Es veritat que la il-lus-

Digitized by Google

tració estiga renyida ab la Religió?

R...Es un gravíssim error: la historia entéra ho contradíu: los homens mes sábis han estát religiosos; si hi ha hagut alguna excepció, aquesta no destrueix la regla.

§. VI.

P...¿Quína conducta guardará V. en las disputas sobre lá Religió?

R...A mes de procurar tenir presents las advertencias que sem'han donat en lo cos de aquest llibre, cuidaré sobre tot de que un çel indiscret nom porti á disputar de uns punts

Digitized by Google

que no entenga.

P...¿Y perqué tan cuidado? ¿per no quedar mal?

R...No precisament per assó; sino perque la mia imprudencia podria fer dany á la causa de la veritat.

P...Si li proposan á V. contra la Religió una dificultat que no sapia soltar, ¿qué fará? ¿se donará V. per convensút?

R...No Senyor: perque si així ho fessem, de res podriam estar segurs. Suposi V. la cosa mes certa y mes evident del mon, y may faltarán homens que la sápian combátrer de manera que semble que no vacille. Assó prové de la mateixa

Digitized by Google

debilitat de nostre enteniment, que nons deixa véurer las cosas ab tota claredat; y així en tenint lo adversari en la disputa, ó mes talent, ó mes instrucció, sempre confón, ó al menos enréda als altres.

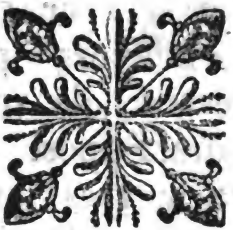

Digitized by Google

TAULA.

	Pag.
ADVERTENCIA.	5
CAP. I.—Exîstencia de Deu. . .	9
CAP. II.—Atributs de Deu. . .	10
CAP. III.—Criació del home. . .	14
CAP. IV.—Exîstencia y espiritualitat del ánima.	15
CAP. V.—Aclaració y confirmació de la mateixa veritat. . . .	18
CAP. VI.—Immortalitat del ánima; premis y recompensas del altra vida.	20
CAP. VII.—Conformitat de la rahó ab la Religió, en lo tocant á l'ánima, y á la criació del home. .	23
CAP. VIII.—Continuació de la mateixa materia.	27
CAP. IX.—Exîstencia de una Religió verdadera	29
CAP. X.—Lamentable ceguéra dels indiferents en Religió. . . .	35
CAP. XI.—Corrupció del llinatge	

Digitized by Google

humá 41
CAP. XII.—Reparació del llinátge humá per Jesuchrist. 49
CAP. XIII.—Veritat de la vinguda de Jesuchrist. 55
CAP. XIV.—Divina missió de Jesuchrist. 59
CAP. XV —Continuació de la mateixa materia. 65
CAP. XVI.—Lo cumpliment de las professías, altra proba de la divinitat de Jesuchrist. 69
CAP. XVII.—Continuació de la mateixa materia. 74
CAP. XVIII —Argunent irrecusable á favor de la divinitat de la Religió christiana. 78
CAP. XIX.—Se desfá lo argument fundat en la extensio y duració del Mahómetisme. 84
CAP. XX.—Se desfá la dificultat fundada en la Idolatría. . . 87
CAP. XXI.—Divinitat de la Iglesia cathólica. 92
CAP. XXII.—Falsedát de las séctas separadas de la Iglesia Romana. 94
CAP. XXIII.—Se donan algunas reglas per no deixarse enganyar per los protestants, y se desfan

Digitized by Google

algunas de las dificultats que aquestos solen proposar. . . . 97
CAP. XXIV.—Altre argument contra los protestants. 110
CAP. XXV.—Reglas de prudencia que deu observar lo cathólich al tractar dels misteris. 113
CAP. XXVI —Método Per disputar ab los incréduls sobre los misteris. 118
CAP. XXVII.—Se manifesta la exîstencia y la necessitat del Summo Pontificát. 127
CAP. XXVIII.—Sobre la potestat de la Iglesia per imposar manaments als fiels. 135
CAP. XXIX.—Authoritat de la Iglesia en la prohibicio dels mals llibres. 140
CAP. XXX.—Se demostra la necedat de aquells que fan del incrédul per semblar sábis. . . . 143
CAP. XXXI, Continuaciò de la mateixa materia. 149
CAP. XXXII.—Reflexîons que deu tenir presents lo cathólich al proposárseli alguna dificultat contra la Religiò. 153
Suplement, ... 160

Digitized by Google

FE DE ERRATAS.

Pàg.	*Lin.*	*Diu.*	*Diga.*
49	10	subjèsctes tota	subjectes á tota
50	2	creguessem	creguessen
57	45	sues	seus
58	14	fàlts	fals
65	2	lo cor	cor
96	11	antiugitat	antiguitat
104	19	sagaada	sagrada
107	7	admissiable	admissible
143	3	preocopaciò	preocupaciò
173	3	cert de la	cert per la

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

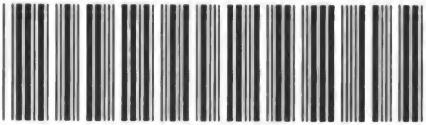

1001902136

INSTITUT
D'ESTUDIS CATALANS

BIBLIOTECA

Núm. 665

Digitized by Google